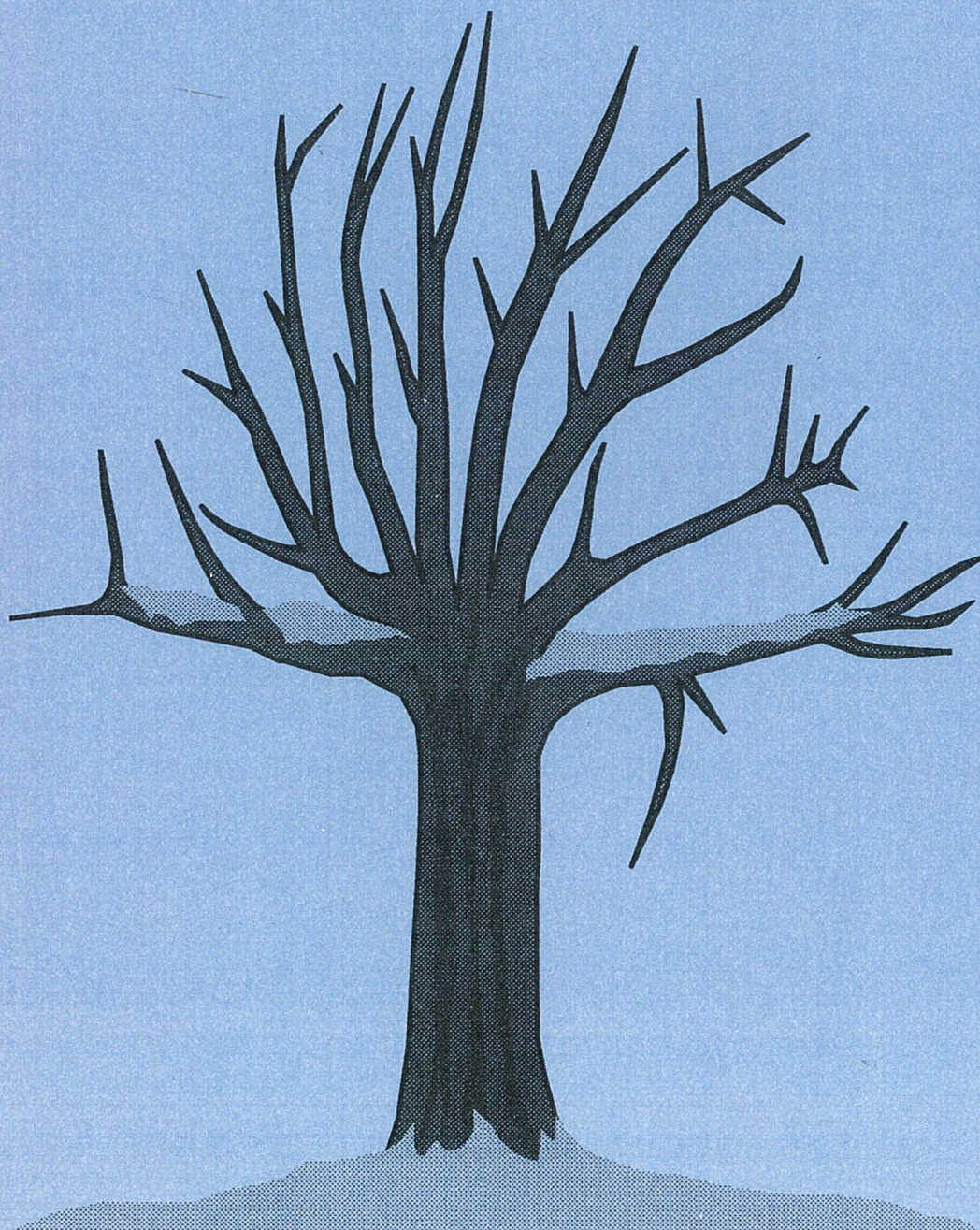

SMMH-Nytt

Nr. 3/1998, vol. 23

*Norsk Bibliotekforening
Spesialgruppen for medisin og helsefag*

Norsk Bibliotekforening**Spesialgruppen for medisin og helsefag 1998****Styret****Elisabeth Husem, UPSYKIAT - leder**

Psykiatrisk Institutt, Biblioteket, Postboks 85 Vinderen,
0319 Oslo. Tlf: 22 14 65 90 Fax: 22 49 58 61

E-mail: elisabeth.husem@psykiatri.uio.no

Elisabeth Akre, ND/MED - nestleder

Diakonhjemmets sykehus, Medisinsk bibliotek,
Postboks 23 Vinderen, 0319 Oslo. Tlf: 22 45 16 38
Fax: 22 45 16 99 E-mail: elisabeth.akre@diakonsyk.no

Liv-Berit Henschien, RIKSHOSP - sekretær

Rikshospitalet, Medisinsk Bibliotek og Informasjonssenter,
0027 Oslo. Tlf: 22 86 77 71 Fax: 22 36 47 75

E-mail: l.b.henschien@rh.uio.no

Marit Stavn, HAK/VP - kasserer

Høgskolen i Akershus, Avd. for vernepl. utdanning
Biblioteket, Postboks 372, 1301 Sandvika Tlf: 67 11 74 11
Fax: 67 11 74 02 E-mail: marit.stavn@hiak.no

Kirsti Strengenhagen, NVH - styremedlem

Norges Veterinærhøgskole, Biblioteket, Postboks 8146
Dep 0033 Oslo Tlf: 22 96 45 55 Fax: 22 96 45 31

E-mail: kirsti.strengenhagen@veths.no

Grethe Thommesen, HIA/EG - utenbysrepr.

Høgskolen i Agder - Bibliotekstjenesten - Eg
Solbergveien 14, 4615 Kristiansand S
Tlf: 38 14 18 65 Fax: 38 14 18 91

E-mail: Grethe.Thommesen@hia.no

Ann-Karin Norman, LHMRF - varautenbysrepr.

Lillehammer fylkessykehus, Medisinsk bibliotek,
2600 Lillehammer Tlf: 61 27 20 92 Fax: 61 27 20 36

E-mail: noank@online.no

Vigdis Knutsen, HSDIAKSP - 1. vararepr.

Høgskolen for diakoni og sykepleie - Fagbiblioteket
Lovisenberggt. 15, 0456 Oslo
Tlf: 22 35 83 60 Fax: 22 35 82 76

E-mail: vigdis@diakon.oslodsh.no

Hilde Strømme, RIKSHOSP - 2. vararepr.

Rikshospitalet, Medisinsk Bibliotek og Informasjonssenter
0027 Oslo. Tlf: 22 86 77 93 Fax: 22 36 47 75

E-mail: hilde.stromme@klinmed.uio.no

Baltikumutvalg:

Elisabeth Akre - se styreliste

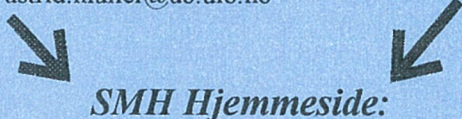
Elisabeth Husem - se styreliste

Astrid Müller, UMED

Det medisinske fakultetsbibliotek
Postboks 1113 Blindern, 0317 Oslo

Tlf: 22 85 14 99 Fax: 22 85 11 31

E-mail: astrid.muller@ub.uio.no

SMH Hjemmeside:

<http://www.ub.uio.no/umed/psykiat/smh.htm>

Kurskomité**Patricia Flor, HIT/SKN**

Høgskolen i Telemark, Biblioteket - Skien
Postboks 3704 Skien Tlf: 35 57 54 86 Fax: 35 57 54 89

E-mail: patricia.flor@hit.no

Anne-Marie Haraldstad, RIKSHOSP

Rikshospitalet, Med. Bibliotek og Informasjonssenter,
0027 Oslo Tlf: 22 86 77 69 Fax: 22 36 47 75

E-mail: a.m.haraldstad@rh.uio.no

Sigrid Gimse, UMED

Med. Fakultetsbibliotek, Pb. 1113 Blindern
0317 Oslo Tlf: 22 85 14 94 Fax: 22 85 11 31

E-mail: s.n.gimse@ub.uio.no

Redaksjon SMH-Nytt:

Elisabeth Akre, ND/MED - se styreliste

Wenche Sæterdal, UOD

Det odontologiske fakultetsbibliotek,
Postboks 1109 Blindern, 0317 Oslo

Tlf: 22 85 20 66 Fax: 22 85 23 36

E-mail: wenche.saterdal@ub.uio.no

Mimi Dammann, UIMMUNOL

Inst. for generell- og revmatolog. immunologi
Fr. Qvams gt. 1, 0172 Oslo

Tlf: 22 94 37 23 Fax: 22 94 38 59

E-mail: mimi.dammann@labmed.uio.no

Anne Jodaa Nilssen, STAMI

Statens arbeidsmiljøinstitutt

Postboks 8149 Dep, 0033 Oslo

Tlf: 23 19 51 86 Fax: 23 19 52 02

E-mail: Anne.J.Nilssen@stami.no

URL:

<http://www.uio.no/~wences/smhn398/>

SMH-Nytt utgis av:

Norsk Bibliotekforening

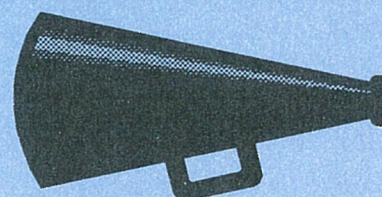
Spesialgruppen for medisin og helsefag

Kontonummer: 0806 2267276

Opplag 250, gratis til SMH's medlemmer

Årsabonnement ikke-medlemmer kr. 100

ISSN 0800-3181

Nytt fra styret

Kurs

Styret er opptatt av å oppfylle intensjonene i Virkeplanen med hensyn til kurs for medlemmene, og med medlemsmøter med relevant faglig innhold.

Høstmøtet 15. oktober om Elektroniske tidsskrifter og om Indeksering av helsefag i BIBSYS samlet mange interesserte medlemmer i vakre lokaler.

Kurset dagen etter om Medline-søk med PubMed var tydeligvis midt i blinken for mange av våre medlemmer og samlet fullt hus. Tirsdag 3. november blir det kurs i Tilrettelegging mot Internett for bibliotekets brukere.

Pga bl.a sykdom i vår kurskomité, blir det ikke kurs i forbindelse med vårt vintermøte torsdag 3. desember.

Styret oppfordrer alle medlemmene til å melde fra om behov for nye kurs, og gjerne anbefale gode kursholdere.

SMH/NBF

Hilde Strømme var styrets representant ved NBFs kontakt møte 24.-25.oktober på Randsvangen. Der viste det seg at saken om nedleggelse av spesialgruppene slett ikke var død, slik vi trodde etter NBFs landsmøte i Kristiansand 25.april i år. Men Styret vil følge nøye med i hva som skjer videre i denne saken.

SMH/RBT

Elisabeth Akre, Kirsti Strengenhagen og Elisabeth Husem representerer SMH ved de faste samarbeidsmøtene med RBT som holdes to ganger i året.

Disse møtene ser vi på som meget viktige. Foruten gjensidig informasjon om virke og gjøremål, har RBT vært lydhør for de ideer og behov som SHM har fremmet.

Dette har bl.a resultert i arbeidet med fellesavtaler for helsefagdatabaser og det kommende opplegget om voksenpedagogikk.

Litauen-samarbeidet

SMHs Baltikumkomité planlegger et kursopplegg for medisinske bibliotekarer i Litauen i løpet av neste år.

Takket være støtte og stemmer fra nordiske kolleger, er nå Meile Kretaviciene fra Kaunas Medical Academy Library, valg inn i EAHIL-styret som 1.vararepresentant. Hun vil møte på alle styrets møter, og stort sett virke som et vanlig styremedlem.

Med fare for å gjenta oss selv til det kjedsommelige: FØLG MED PÅ HJEMMESIDEN!

SMH-MEDLEMMER VIKTIG MELDING

Venter du på internett-tilknytning?

SMH ønsker tilbakemelding fra alle medlemmer som ikke er tilknyttet internett, slik at vi fortsatt kan sende informasjon pr. post til dere.

For andre vil SMH fra nå av sende ut meldinger om møter, kurs og annen medlemsinformasjon på hjemmesiden og på MEDBIBL-listen.

Hjemmeside: <http://www.ub.uio.no/umed/psykiat/smh.htm>

Innmelding MEDBIBL: se side 40

OBS! INFORMASJON SENDES PR. POST BARE TIL MEDLEMMER SOM MELDER FRA TIL STYRET AT DE IKKE HAR ADGANG TIL INTERNETT.

Høst-møte i SMH

Av Vigdis S. Knutsen

Torsdag 15/10-98 avholdt SMH sitt høst-møte i Rådhuset for ideell markedsføring. Etter at Elisabeth Husem hadde ønsket velkommen fikk vi servert pizza og miner-
alvann.

Første post på det faglige programmet var "Elektroniske tidsskrifter. Hvordan påvirker det bibliotekets hverdag?"

Tore Nilsen og Donald Brown hadde introduksjon samt demonstrasjon av Swets tilbud. Swetsnet ble lansert i mai 1997 og har som mål å være bibliotekenes kilde til elektroniske tidsskrifter. Tilbudet inneholder informasjon på tre nivåer: innholdsfortegnelse, abstract og fulltekst, der hvert nivå kan abonneres på separat. Av fulltekst er det pr. i dag ca. 1100 tidsskrifter tilgjengelig. Det ble understreket at fulltekstartikler blir vist i PDF-format og er scannet inn slik de står i tidsskriftet, dvs. at bilder, fig. og lignende kommer med. Innholdsfortegnelse og abstract vises i HTML-format. Det er også mulig å abonnere på elektroniske tidsskrifter direkte fra utgiver; fordelene ved å bruke Swetsnet som agent er at man da kan søke i alle tidsskriftene man abonnerer på samtidig. Man kan legge opp tilgang for direkte sending til sluttbrukers e-mail. Ved oppsigelse av et elektronisk tidsskrift vil man fortsatt ha tilgang på de årg. man har abonnert på. Swetsnet tenker seg å oppbevare elektroniske tidsskrifter i 3 år, deretter legges de over på et dertil egnet medium for oppbevaring i framtiden. Vi fikk også en demonstrasjon fra hjemmesiden:

<http://www.swetsnet.nl/>

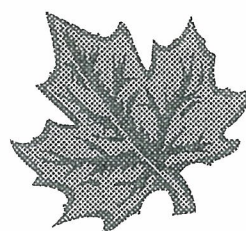
Marit Almo fra fakultetetsbiblioteket HF orienterte om indeksering av helsefag i BIBSYS. Etter ønsket framkommet på BIBSYS' brukermøte er man nå i gang med kartlegge muligheter for å lage en norsk tesaurus for helsefag. Under mottoet "ting tar tid" ble det understreket at bibliotekene har fagansvar og BIBSYS har systemansvar for et slikt prosjekt. Innspill ønskes. Behovet for bibliotekene er kartlagt til å være et norsk vokabular, mer

tverrfaglig enn MESH. Videre arbeid i saken vil være å ta opp saken på BIBSYS høstmøte i Tromsø - for så å nedsette et arbeidsutvalg som utreder og prioriterer løsningsalternativer. En evt. løsning må så godkjennes av styret i BIBSYS. Saken blir så lagt inn på fremdriftsplanen til BIBSYS.

Anne Rogstad fra RBT hadde vært på forhandlingsmøte mellom RBT og OVID angående fellseavtalen for tilgang til medisinske og helsefaglige databaser. Fra universitets- og høyskolesektoren har 24 institusjoner meldt interesse for avtalen til nå. RBT har også fått at det gis et foreløpig tilbud til sykehusbibliotekene om passordlisens for en samtidig bruker. Videre arbeid går nå på å få til en gunstigst mulig pris på tilbudet fra OVID. RBT regner med at et slikt pristilbud vil foreligge i starten av uke 43. Avtalen ønskes aktiv fra januar 1999.

Torill Redse fra RBT orienterte om videreutdanningstilbudet som RBT forsøker å igangsette sammen med Pedagogisk Forskningsinstitutt. Tilbudet skulle egentlig vært i gang fra sept. 1998, men det var for få påmeldte til at det kunne forsvares. RBT gjør et nytt forsøk fra januar 1999 og søknadsfristen er da satt til **15.nov.1998**. Sterk oppfordring om å melde seg på, da RBT ser dette forsøket som siste mulighet for et slikt videreutdanningstilbud.

Høstmøtet ble avsluttet med kaffe og kringle og livlig prat i stuene på Rådhuset for ideell markedsføring.

Medline søk med PubMed

SMH-kurs fredag 16.oktober 1998 ved Astrid Müller og Marit Fønnum, UMED

Referat ved Elisabeth Akre

En oppslutning på ca. 30 kursdeltakere sier tydelig fra at det er behov for et slikt kurs. I vår daglige travethet er tiden for knapp til at hver enkelt av oss makter å sette oss inn i alle finesser systemet tilbyr. Mange stiller seg også spørsmålet om PubMed gir søkemuligheter nok til å kunne erstatte etablerte Medline-versjoner fra f.eks. Silver Platter og Ovid. Etter Astrid Müller og Marit Fønnums nyttige og informative kurs må svaret bli ja. PubMeds søke- og lenkemuligheter er idag fullt på høyde med betalte Medline-versjoner. Argumentet for å fortsette med de dyrt betalte versjonene er at disse tilbyderne kan inkludere langt flere databaser og fulltekstmuligheter innenfor et og samme system og søkespråk. Det hersker også en viss usikkerhet om gratis Medline i PubMed er kommet for å bli. Ingen kan spå om fremtiden, men pr. idag uttaler National Library of Medicine at det ikke foreligger planer om å forandre på gratis tilgang til Medline i PubMed.

Funksjoner i PubMed

Kurset var delt i to hoveddeler. Den første var en svært nyttig gjennomgang av hvilke funksjoner som skjuler seg bak lenkene i venstre del av PubMeds skjermbilde.

Overview:

1) Om PubMed-prosjektet, som ledes av National Center for Biotechnology (NCBI) ved National Library of Medicine (NLM), som igjen ligger under National Institute of Health (NIH). Lenker til disse organisasjonenes hjemmesider finnes på PubMed's åpningsside. Forleggere er samarbeidspartnere i prosjektet og leverer bibliografiske data om artikler som ennå ikke er publisert. Disse dataene er grunnlaget for postene i PREMEDLINE. Forleggerne leverer også lenker til til egne hjemmesider. Man kan

gå direkte til mange av tidsskriftene i mer eller mindre full tekst denne veien - men få av dem er gratis.

2) Om PREMEDLINE og MEDLINE. Postene i PREMEDLINE består altså av rådata fra forleggerne før artikkelen trykkes. Her finnes også referanser til artikler som ikke senere blir indeksert i MEDLINE. PREMEDLINE oppdateres daglig, MEDLINE ukentlig. Nærmere presentasjon av MEDLINE skulle ikke være nødvendig i denne sammenhengen.

Help

er en funksjon vi alle bør bruke jevnlig - ingen kan gå rundt og huske alle detaljer, understreket Astrid Müller. PubMeds hjelpetekster er godt indeksert, fullstendige og lett å finne frem i. Nyttige manualer for "Using PubMed and Internet Grateful Med to search NLM's databases" finnes også på http://www.nlm.nih.gov/pubs/web_based.html

New/Noteworthy

er en spesielt nyttig funksjon for å holde seg oppdatert om utvikling og forbedringer i PubMed-systemet. Her finnes både planlagte og implementerte endringer. Implementerte endringer er detaljert beskrevet under den datoen de er effektive fra. (F.eks. January 26, April 6). Se også etter betegnelsen "New" i kolonnen til venstre på hovedsiden. Her finners vi blant annet at det nå er mulig å søke på subheading, begrense på enkelte spåk og få opp detaljert søkestrategi med feilmeldinger inkludert.

MeSH Browser er en av årets nyheter

og gir adgang til å slå opp i emneordslistens hierarkiske struktur.

Legg merke til at PubMed eksploderer termer automatisk, med mindre man definerer "No explode". Oppskriften på hvordan dette gjøres, finnes i beskrivelsen av MeSH Browser funksjonen.

Clinical Alerts

inneholder oversikt over resultater fra NIH-undersøkelser som har betydning for dødelighetsfaktorer. 17 undersøkelser er referert til nå.

Basic og Advanced Search

er måter å søke på, som beskrives nærmere nedenfor.

Clinical Queries gir søkemuligheter etter prinsipper for Evidence Based Medicine. Her kan man søke med metodefilter for å finne referanser med basis i godkjente metoder, til bruk først og fremst for klinikere i diagnose og terapi. Det er forøvrig også mulig å legge på metodefilter ved å gå bergense med feltsøk i Publication Types i Advanced Search Mode.

Journal Browser

gir adgang til søk på fullt eller forkortet tidsskriftnavn og på ISSN-nummer. Man kan gå videre og få opp alle indekserte artikler i et tidsskrift gjennom tidene, kronologisk ordnet. Slik fungerer browseren som innholdsfortegnelse. Under denne funksjonen finnes liste over tidsskrifter med leker direkte til tidsskriftet hos utgiver. Disse lenkene er opprettet av forleggerne. Søk kan startes fra denne funksjonen.

MeSH Browser

gir adgang til å slå opp i hierarkisk strukturert emneordliste. PubMed "oversetter" (mapper) automatisk fra ikke-MeSH termer til MeSH termer, inkludert termer med se-henvisninger. I denne funksjonen er det mulig å begrense på subheading

(SH) og Major MeSH termer. Man kan også definere bort automatisk eksplodering her.

Citation Matcher

var ny i januar 1998, og brukes mest av forleggerne til å opprette lenker mellom deres egne bibliografiske referanser og Medline/Premedline-referanser. Men funksjonen kan også brukes av forskere og forfattere i forbindelse med personlige referanse-baser i f. eks. Reference Manager.

Loansome Doc

er ikke så enkel å bruke for norske bibliotek og sluttbrukere. Denne dokumentleveringstjenesten er en sammenslutning av amerikanske enkeltbibliotek og kan bare brukes etter avtale med NLM. Det kreves registreringsnummer ved et av medlemsbibliotekene. Neppe praktisk i Norge - prisingen overlates i tillegg til det enkelte medlemsbibliotek.

Internet Grateful Med

har et annet søkespråk og inneholder noen flere databaser, men ble ikke gjennomgått på kurset.

Praktisk søking i PubMed

Annen del av kurset besto av eksempler på praktisk søking i PubMed.

Søkeformater

PubMed har fire søkeformater:
BASIC SEARCH
ADVANCED SEARCH
BOOLEAN SEARCH
MeSH BROWSER

BASIC er beregnet på uerfarene sluttbrukere og er så å si "helautomatisert". Det er enkelt å søke, nærmest etter "fritekst-prinsippet", men gir små muligheter til å utforme kompliserte og raffinerte søk.

ADVANCED gir muligheter for feltvalg og begrensinger ved å kombinere med nye termer. Funksjonen "Liste terms" under "Automatic" vil gi utsnitt av tesaurus med oversikt over mulige MeSH-termer i et vindu nederst på siden. "Details" gir detaljert oversikt over søkestrategien slik PubMed har tolket og utført søket. Her kan man også legge på metodefilter ved å begrense fra feltet Publication Types. Review articles finnes likledes under Publication Types. Språk er et eget feltet. For å begrense på språk må man bruke standard språkkoder, f.eks. "nor" for norsk og "eng" for engelsk. Man begrense på språk ved å føye språkkoden direkte til termen i søkevinduet.

BOOLEAN search page finner man fra ADVANCED, se forklaringstekster nedenfor søkefeltet. Boolske søk er for viderekomne - de må skrives inn i en lang søkestreng, og bør brukes bare når man er sikker på tegnsetting og koder.

Alle logiske operatører skrives med store bokstaver (AND), feltbetegnelser i skarpe klammer.

Trunkeringstegn er "*".

Explodering er automatisk, termene merkes med "noexp" hvis man ikke ønsker automatisk eksplodering.

Eks.: mh:noexp.

Søket kan lagres i "Favoritter"/"Bookmarks", slik at man kan vende tilbake til det dersom man må bytte av midt i søkeprosessen.

MeSH BROWSER har lenker til søkemoduler. Man kan derfor starte et søk direkte herfra.

Andre tips:

"Details" og "List Terms"- modusen er nyttige hjelpemidler i utforming av eksakte søk.

Utskrifter av referanser

Merk av i tittelisten, klikk på "Display" for de merkete referansene og print herfra.

Formater

MEDLINE- formatet brukes hvis man skal laste ned til Reference Manager.

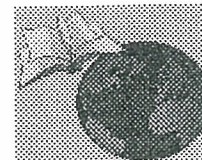
Et halvdagskurs ga en glimrende innføring i PubMeds muligheter, men til bunn i materien kommer man ikke på noen timer. Kurset gjorde det imidlertid klart at PubMed oppfyller de fleste kvalitetskrav vi som pro-

På Karolinskas hjemmesider finnes en sammenligning mellom Medline fra PubMed og OVID:

http://www.kib.se/tools/base/ovid_pubmed_en.html

Studiebesøk til Washington 20.-23.mai 1998

Av Elisabeth Husem

Studiegruppen: Ragnhild Lande, Universitetsbiblioteket i Trondheim, Eva Alopeus, Kliniska centralbiblioteket, Sahlgrenska sjukhuset, Göteborg, Arne Jakobsson, SPRI biblioteket, Stockholm og Elisabeth Husem, Det medisinske fakultetsbibliotek, Psykiatrisk institutt, Oslo.

NLM (<http://www.nlm.nih.gov/>)

National Library of Medicine er verdens største medisinske bibliotek, og et besøk der er meget spennende. Lois Ann Colaianni (Associate Director for Library Operations) hadde lagt opp ett tettpakket og godt program for vår visitt.

Først en time om UMLS - Unified Medical Language System prosjektet. Dette er en metatesaurus over medisinsk terminologi som i første rekke brukes av systemutviklere, men kan også brukes av bibliotekarer og databasefolk. UMLS skal redusere vanskelighetene man møter når standard biomedisinske begreper skal "oversettes" til Medline terminologi. UMLS-tesaurus består av pekere mellom MeSH emneord og relaterte termer i klassifikasjonssystemer, f.eks. ICD (International Classification of Diseases). (<http://www.nlm.nih.gov/research/umls/umlsmain.html>)

Lois Ann Colaianni snakket så om NLMs fremtid og om betydningen av kontakter på Capitol Hill.

På et direkte spørsmål fra oss svarte hun at PubMed (Web-versjon av Medline) høyst sannsynlig vil forbli gratis for brukere i hele verden, til tross for at den betales av amerikanske skattepenger. Nettokostnadene for PubMed er ikke høyere enn for det gamle Elhill systemet.

Vi fikk en times grundig omvisning i biblioteket. Travel aktivitet overalt. Store lyse og hyggelige lesesaler, men små og

trange kontorer. Biblioteket ble bygget i en tid da man fryktet krig og bomber, og bygningen er tegnet og konstruert slik at den skal kunne stå i mot et atombombangrep! Derfor ligger de fleste kontorer og magasiner under jorden - uten vinduer og dagslys! Det er beundringsverdig at de ansatte holder ut! Vi her hjemme hadde høyst sannsynlig ikke godtatt slike forhold.

Besøket i NLMs fjernlånsavdeling var meget imponerende. Her blir bestillingene håndtert på en utrolig rask og effektiv måte. Artikkene blir skannet, og så faxet eller sendt videre med post. NLM kan ikke ta imot og effektivere bestillinger direkte fra alle verdens små og store bibliotek, så de anbefaler bruk av Loansome Doc (se PubMed) som dirigerer bestillingene til forskjellige bibliotek i USA. Her i Norge foregår de fleste bestillinger via Det medisinske fakultetsbibliotek i Oslo.

Besøket ble avsluttet en times samtale rundt temaet "International Programs - future plans".

NLM er sterkt engasjert i å utvikle og tilrettelegge medisinsk informasjon for leger og helsepersonell i hele verden, spesielt i de land som til nå har hatt liten eller dårlig tilgang til vestlig medisinsk litteratur.

Learning Resource Center ved The Uniformed Services University of the Health Sciences, Bethesda, Maryland
Dette er et militært universitet som sorterer under det amerikanske forsvarsministeriet og utdanner leger og annet helsepersonell. Utdannelsen er gratis, men man binder seg til en militær karriere i minst syv år etter endt utdanning.

<http://www.usuhs.mil/>

Bibliotekets (the Learning Resource Center) leder, Charles J. Pletzke, tok vel i mot oss og viste oss rundt. Et meget trivelig og annerledes bibliotek, som i høy grad var preget av en leder med smittende engasjement og en ukonvensjonell arbeidsform. De ansatte hadde alle sitt definerte ansvarsområde, og de ble gitt en ganske stor frihet i arbeidsform og tid. F.eks. kunne du for en tid få jobbe hjemme hvis du hadde et sykt barn eller andre gode grunner. Resultatet var en stabil og god arbeidsstokk. Men som han forklarte at når han ikke kunne konkurrere med National Library of Medicine, som lå like i nærheten, med hensyn til lønninger, måtte han finne andre måter å beholde og engasjere sine medarbeider på. Det var ca. 30 ansatte i biblioteket, hvorav ni IT-spesialister. Biblioteket var i stor grad basert på PC-bruk. Åpningstidene var rause: 6.00 - 23.00 mandag til torsdag, fredag 9.00 - 17.00, lørdag 9.00 - 17.00 og søndag 12.00 - 23.00.

Biblioteket var hyggelig og ukonvensjonelt innredet. Det var behagelige sittegrupper, hvor de unge studenter i uniform gjerne satt med bena (støvlene) på bordet, og mange studieplasser, bl.a. innredet som små båser i to etasjer. Finurlig og artig, studentene satt der som "kaniner i bur", men de så ut til å ha det meget bra. Adressen til bibliotekets hjemmeside er: <http://lrcgwf.usuf2.usuhs.mil/> men den yter dessverre ikke biblioteket full rettferdighet.

Medical Library Associations 100-års jubileum med årsmøte, Philadelphia, mai 1998.

MLAs årsmøter samler hvert år flere tusen av sine medlemmer til faglige foredrag og diskusjoner. Ganske mange deltagere fra Europa og andre verdensdeler deltar etter hvert på disse møtene, som gir verdifull informasjon om nye "trender" innen medisinsk bibliotekvirksomhet og informasjon, og som bidrar til en bredere internasjonal kontaktflate for deltagerne. Møtene er velorganiserte med mange gode og profesjonelle foredrag og innlegg.

Møtet i Philadelphia var spesielt stort og festlig fordi MLA samtidig feiret sitt 100-års jubileum. Det var i denne byen det første møtet blant leger og medisinske bibliotekarer fant sted, et møte som skulle vise seg å bli MLAs første årsmøte. Jubileet ble feiret med pomp og prakt, i ekte amerikansk stil.

Møtet inneholdt ellers alle de elementer som skal til for å avholde en god faglig konferanse: plenumsforelesninger med dyktige forelesere, som til dels var kjente personer fra politikk og samfunnsliv; parallell forelesninger med en meget innholdsrisk meny, hvor det kunne by på vanskeligheter å velge mellom de mange fristende "retter". Arne Jakobsson fra SPRI, Stockholm holdt et fint innlegg med tittelen: "Distance is no longer an issue: internationalism goes electronic". Selvfølgelig var det også en stor utstilling og en poster avdeling.

Jeg unner alle å få oppleve i hvertfall ett MLA-møte i løpet av sin medisinske bibliotek-karriere. Neste års MLA møte skal være i Chicago, kunne det kanskje være et mål?

Sykehusene og internett - det rører seg i miljøet!

Av Ragnhild E. Lande, Universitetsbiblioteket i Trondheim

Vi som jobber i medisinske og helsefaglige bibliotek, har de siste årene blitt klar over at vi tilhører to verdener. De som jobber på sykehus hvor tilgangen til, og bruken av Internett hittil bare har vært for noen få personer på spesielle PC'er, og vi som kan boltre oss på nettet såvel for innhenting som utsending av informasjon, presentere oss via egne hjemmesider og lage linker som brukerne finner hensiktsmessige. Selv om sykehusenes Internett-PC'er oftest er å finne i biblioteket, begrenses bruken for de ansatte når de ikke kan nå nettet fra sine egne arbeidsplasser.

De fleste sykehus har hittil hatt sine egne lukkede nett, og noen har utviklet egne Intranett. Det finnes sykehus hvor iherdige og interesserte medarbeidere kopierer inn informasjon fra Internett til sitt eget Intranett. Etter hvert som mer og mer nyttig informasjon blir å finne på Internett, blir kravet om tilgang fra sykehusene stadig større. For noen år siden koblet Haukeland sykehus sitt eget nettverk sammen med Internett. På grunn av sikkerheten ble dette erklært ulovlig av Datatilsynet, som krevde forbindelsen stengt. Haukeland sykehus protesterte på Datatilsynets vedtak og hevdet at deres Internett-tilkobling ikke medførte at konfidensialiteten til sykehusets sensitive informasjon var truet. Sykehuset anket til Justisdepartementet og fikk delvis medhold. Haukeland har fortsatt en Internett-tilkobling, men Datatilsynet mener at den ikke er tilstrekkelig sikker.

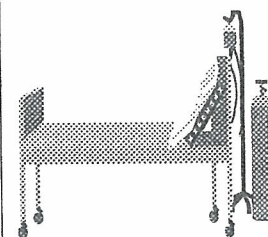
Samtidig la helseminister Gudmund Hernes fram sin satsningsplan for bruk av IT i helsevesenet, der et av målene er at norske sykehus skal ta i bruk Internett. I framtida vil den behandling som tilbys på offentlige sykehus i større grad enn nå være fundamentert på prinsippene om vitenskapsbasert medisin. Gjennom å bedre tilgjengeligheten av og kvaliteten

på medisinsk informasjon for helsearbeidere og pasienter, vil Internett kunne bidra til helsevesenets kjerneaktiviteter (diagnostisering, forebygging, behandling, pleie, forskning, undervisning) og gi bedre samhandling mellom helsearbeidere og med pasienter. Da den amerikanske visepresidenten Al Gore den 26.06.97 sto for åpningen av gratis og fri tilgjengelig Medline på nettet, uttalte han: "This development, by itself, may do more to reform and improve the quality of health care in the United States than anything else we have done in a long time. I really believe that."

Dette var nok årsaken til at Kompetansesenter for informasjonsteknologi i helsevesenet (KITH) i samarbeid med Datatilsynet, Sosial- og helsedepartementet og Statens Helsetilsyn har utarbeidet en veiledning for informasjonssikkerhet ved helseinstitusjoners tilkøpling til eksterne nett. KITH er helsevesenets sentrale rådgiver og kompetanse-organ for bred, samordnet og kostnadseffektiv realisering og anvendelse av informasjons- og kommunikasjonsteknologi. Senterets hovedmål er å sikre bruk av informasjons- og kommunikasjonsteknologi som i størst mulig grad gjør at helsevesenet kan realisere sitt behov for effektiv og forsvarlig samhandling, utvikling og omstilling.

Pilotprosjektet «RIT på nett»

KITH har også tatt initiativ til å starte et pilotprosjekt ved Regionsykehuset i Trondheim, "RIT på nett". Formålet er å demonstrere de anbefalinger som er gitt i veiledningen. Sosial- og helsedepartementet har gitt støtte til prosjektet som startet sist vinter. Personvern og sikkerhet er fundamentet for prosjektet, og oppkoblingen så langt skal ikke brukes for å overføre sensitiv

pasientinformasjon over Internett.

Ved planlegging av prosjektet, ble følgende premisser lagt:

- Helseinstitusjonene skal bruke Internett via sykehusets eget Intranett.
- Internett og Intranett skal i første omgang brukes til å utveksle ikke-personidentifiserbar informasjon.
- Helsearbeidere skal bruke Internett til å holde seg faglig oppdatert og til å etablere nettverk med helsearbeidere ved andre institusjoner.
- Helsearbeidere skal også kunne bruke Internett til å finne informasjon beregnet på pasienter.

En brannveggløsning levert av Merkantidata, er en nødvendig del av konseptet, men er ikke tilstrekkelig for å etablere en sikker bruk av eksterne nett på RiT. Prosjektet legger derfor stor vekt på at det er sykehusets ledelse som må ta ansvar for Internett-tilkoplingen, og etablere en egen sikkerhetsorganisasjon, der både medisinsk personell og IT-personell trekkes inn. I første omgang har man startet med et lite antall brukere, og vil skalere dette opp etter hvert som man får erfaringer med løsningene og bruken av disse.

Brannveggløsningen skal tilfredsstillende krav og retningslinjer som defineres i Datatilsynets "Retningslinjer for informasjonssikkerhet ved behandling av personopplysninger". Løsningen vil være den første som implementeres ved en stor helseinstitusjon i henhold til disse retningslinjene. Det vil derfor være et tett samarbeid med KITH og Datatilsynet. Målet er å utvikle en teknisk løsning som Datatilsynet kan godkjenne, og Datatilsynet er øverste kontrollinstans for sikkerheten i løsningen.

Prosjektet "RiT på nett" vil også legge stor vekt på å etablere et Intranett med generell helsereelatert informasjon, som er informasjon om pasienter, sykdom

og helse som ikke er pasient-identifiserbar, det vil si at den ikke kan spores til enkeltpasienter. Fordi generell helsereelatert informasjon er av-personalisert, kan den i prinsippet gjøres tilgjengelig for alle og er derfor egnet til å ligge på et åpent Intranett. Prosjektleder hos RiT er ass. lege, dr. med Arild Faxvaag.

Så langt, i juli 98, er det utarbeidet en overordnet sikkerhetspolicy og etablert en sikkerhetsorganisasjon og det er utarbeidet et kvalitetssystem. Det er utarbeidet et pilot Intranett for Enhet for informasjonssikkerhet, kvalitetssjefen og for IT avdelingen. Det arbeides nå med å utarbeide Intranettet til den kliniske pilotavdelingen.

Fase 1 av brannvegginstalleringen er ferdig og til utprøving i et lite "prøvesykehus" internt på IT avdelingen. Fase 2, utprøving på en klinisk avdeling, er startet.

«En virtuell skranke»

Før prosjektet startet kom prosjektlederen på biblioteket og ønsket et samarbeid. "Vi ønsker oss en virtuell skranke," var ordene han brukte. Så langt har ikke biblioteket vært trukket inn i prosjektet, og det er slett ikke sikkert at vi nødvendigvis trenger å bli det. UBiT har en velorganisert hjemmeside hvor en rekke tjenester ligger. Medisinsk bibliotek og informasjonssenter (MBIS) som er et fakultetsbibliotek under UBiT har sin egen, som uansett trenger en oppgradering og modernisering, og BIBSYS, som UBiT er tilknyttet, jobber med å utvikle det digitale bibliotek. Slik jeg ser det blir vår største oppgave å gjøre betalingstjenestene som ligger i nettet, og er tilgjengelig for universitetets ansatte, tilgjengelig for sykehusets ansatte via sykehusets nett. Da vil alle brukerne av MBIS ha de samme tilbudene fra biblioteket.

Internett- tips

www.sjukhusbiblioteken.com

Syv svenske sykehusbibliotek har inngått et samarbeid om å lage internett-sider for sykehusbibliotek. Sidene har vært i drift siden forsommeren 98, og inneholder mange nyttige kilder og lenker også for norske medisinske bibliotek.

Formålet er å synliggjøre sykehusbibliotekene, dele ressurser og aktuelle lenker, og være en hjelp for små sykehusbibliotek som ikke har egne sider og mangler kapasitet til å holde følge med utviklingen alene.

Prosjektet er initiert av Falu lasarets bibliotek og Kliniska sentralbiblioteket ved Sahlgrenska universitetssjukehus i Göteborg. Prosjektet søkte om midler fra sentrale svenske bibliotekorganisasjoner, men fikk avslag. Sidene finansieres derfor ved å dele kostnadene på medlemsbibliotekene.

SMH-Nytt har sett på sidene, og anbefaler norske medisinske bibliotek å gjøre det samme. Kilder og lenker er valgt ut etter høye kvalitetskrav, strukturen og designen er god. Blant annet finnes flere lenker til Evidence Based Medicine- baserte kilder. Vi gratulerer sykehusbibliotekene i Sverige med et godt initiativ og meget bra resultat.

Sjukhusbiblioteken i Sverige

gemensam webbplats

Riksstämman 1998

<u>Bibliotek: vårdutbildningar</u>	<u>Diskussionslista</u>	<u>Medicinska länkar</u>
<u>Biblioteksaktuellt</u>	<u>Evidence-based medicine</u>	<u>Patientinformation</u>
<u>Biblioteksrelaterade länkar</u>	<u>Författarinstruktioner</u>	<u>Sjukhusbibliotek</u>
<u>Biblioteksutredningar/projekt</u>	<u>Kultur ger hälsa</u>	<u>Sökverktyg</u>
<u>Databaser</u>	<u>Kurser / konferenser</u>	<u>Om webbsidan</u>

Uppdaterad: 98-10-12
webbansvarig

Teaching the Adult Learner in the Library Setting

Kurs i brukeropplæring MLA '98 – Philadelphia

Av Hilde Strømme, Rikshospitalet

Det fokuseres stadig mer på brukeropplæring i bibliotekene. Livslang læring og nye undervisningsformer i grunn-, etter- og videreutdanning forutsetter gode informasjonsferdigheter. Brukerne våre ønsker også å bli mer selvhjulpne, de kommer ikke lenger bare til skranken for å få sine artikler og bøker, de ønsker veiledning for å søke frem informasjon fra sin egen pc. Vår rolle som bibliotekarer er i forandring, vi går fra å være informasjonssleverandører til å bli veiledere i informasjonsjungelen.

Vårt behov for pedagogiske ferdigheter er økende. I sin artikkel i SMH-Nytt 1/1997, "Bibliotekaren som barfotpedagog. Fra brukeropplæring til biblioteksdidaktikk", belyser Anne-Marie Haraldstad dette temaet. Kort tid etter at denne artikkelen ble publisert fremmet SMH forslag overfor Riksbibliotekjenesten om igangsetting av et etterutdanningstilbud i pedagogikk for fagbibliotekarer.

RBT har fulgt opp, og i Synops 3/1998 presenteres foreløpig studieplan for et 10-vektalls videreutdanningsprogram i voksenpedagogikk. Det ser lovende ut, og vi gleder oss til å høre fra de første deltakerne.

Men det finnes også mindre omfattende kurs som er til nytte for en "barfotpedagog." På årets MLA-konferanse i Philadelphia deltok undertegnede på et heldagskurs med tittelen: "Teaching the Adult Learner in the Library Setting", og jeg vil her gi et lite referat fra et meget omfattende og givende kurs. Kursleder var Nancy Ottman Press, Associate Director, National Network of Libraries of Medicine, Pacific Northwest Region.

Det var ca. 25 deltakere på kurset, de fleste var amerikanere, men der var også noen få fra Europa og Asia.

Et kurs i kursledelse blir automatisk en prøve på om kurslederen "lever som hun lærer" og om metodene som presenteres er effektive. I dette tilfellet var det ikke noe å utsette på kursledelsen. Det varierte mellom forelesning, diskusjon, demonstrasjon og praktiske øvelser nesten uten at man merket overgangen. Kursdokumentasjonen var meget god, vi fikk utdelt et hefte på 24 sider, med hele kursets gang og med en fyldig litteraturliste.

Kursets innhold og formål:

Presentasjon av karakteristiske trekk ved voksne studenter og undervisningsteknikker tilpasset disse. Kurset var praktisk rettet, med det formål at deltakerne skulle kunne overføre kunnskapen til sitt daglige arbeid. Hver deltaker måtte holde en fem-minutters undervisningssekvens som ble videofilmet.

Gjennom kurset skulle deltakerne tilegne seg kunnskaper som gjorde dem i stand til å:

1. gjøre rede for typiske trekk ved voksne studenter, og forklare hvilke konsekvenser det får for brukeropplæring i bibliotek.
2. vurdere forskjellige undervisningsmetoder, og å velge den mest passende for et bestemt tema.
3. ut fra et bestemt tema velge passende undervisningsmetode og planlegge en undervisningssekvens.
4. bruke minst én undervisningsmetode i undervisningssekvensen nevnt ovenfor.
5. vurdere, i positivt lys, sin egen undervisning og identifisere områder som trenger forbedring.

6. bli tryggere i en situasjon der man må stå frem i en forsamling.

Karakteristiske trekk ved voksne studenter/kursdeltakere

I en lærings situasjon går voksne igjen-
nom en del faser forbundet med stress og
usikkerhet.

1. Sjokk
2. Fornektelse
3. Sterke følelser
4. Motstand og tilbaketrekking
5. Overgivelse og aksept
6. Kamp og utforsking
7. Styrking av selvtilliten
8. Suksess

Første delen av dette karakteriserer
meget godt følelsen denne kursdeltakeren
opplevde da hun fikk vite at hun ikke
bare måtte stå frem foran forsamlingen
og snakke på engelsk, men attpåtil skulle
videofilmes!

Voksne mennesker tilegner seg kunnskap
på forskjellige måter. Noen lærer best
via synsinntrykk, andre ved å lytte eller en
kombinasjon av begge deler. Andre igjen
lærer best ved hjelp av regler og eksem-
pler.

Motivasjon og problemer

Ulike grunner til å delta på kurs

Motivasjonen og grunnene for å delta på
kurs varierer. Aktuelle grunner kan være
at man ønsker å tilfredsstille et infor-
masjonsbehov, ha sosial omgang med
kolleger, at deltakelse er pålagt fra insti-
tusjonen man tilhører, at man ønsker å
forbedre sine evner til å hjelpe andre, at
man vil holde seg faglig oppdatert og/
eller kunne være med å konkurrere eller
rett og slett fordi man er interessert i
temaet

Vanlige problemer for voksne i en un- dervisningssituasjon

For mange er det vanskelig å få tid og
penger til å lære noe nytt/delta på kurs.
Det å skulle glemme (avlære) noe for å
lære noe nytt byr også på problemer.
Mange er uvant med studiesituasjonen –
det å sitte stille, ta notater etc., de er
redde for å dumme seg ut eller frykter
konkurransen. Og så er det en del som
ikke egentlig er interessert i temaet.

Hva kan læreren/kurslederen gjøre?

Man kan sørge for å møblere/om-
møblere kursrommet på en hensiktsmes-
sig måte, dele ut en fyldig manual slik
at deltakerne slipper å notere, gi både vi-
suell og muntlig instruksjon, beregne tid
til sosialisering, endre tempo underveis
for å holde interessen oppe, bruke en
instruktør som er på omtrent samme
alder som kursdeltakerne, sette av nok
tid til spørsmål og diskusjon, gjøre un-
dervisningen morsom og spennende, gi
"ufarlige" oppgaver, illustrere med ek-
sempler og gi masse positiv tilbakemeld-
ing på deltakernes prestasjoner

Målsetning for undervisningen

Når man skal sette opp mål for under-
visningen må man på forhånd vite
hvilket faglig nivå deltakerne er på. Det
er snakk om å endre en persons
kunnskaper og ferdigheter. Hva ønsker
man å oppnå? Hva skal deltakeren være
i stand til å utføre etterpå?

Det er viktig at man har fokus på deltak-
eren, ikke på kurslederen.

Ulike undervisningsmetoder – hva skal man bruke når?

Forelesning

I en forelesning kan man få gitt mye in-
formasjon på liten tid, det kan være en
god innledning til andre typer undervis-
ningsformer. Det er også en undervis-
ningsmetode de fleste kursdeltakere er
vant til, og dermed føler seg komfortable
med. Forelesningsformen er egnet for
grupper fra 5 og oppover.

Hvordan forelese

Snakk til deltakerne, ikke til manuskriptet, tavlen eller lerretet. Bruk stikkord for å unngå å lese direkte fra manus. Gjør budskapet og dets enkelte deler så klart som mulig. Bruk illustrasjoner og eksempler, særlig bilder eller grafiske fremstillinger. Vær kort – helst under 20 minutter. Følg opp med spørsmål og diskusjon eller gruppearbeid om det lar seg gjøre.

Diskusjon

Diskusjonsformen kan brukes for å utvikle og endre meninger og holdninger. Deltakerne får trening i problemløsning i gruppe, og utvikler sine kommunikasjonsferdigheter.

Lede diskusjon

Pass på at alle deltakerne føler seg vel, møblér på en slik måte at alle ser hverandre. Når man starter opp gir man klar beskjed om tema for diskusjonen. Det kan være fint begynne med et friskt, og kanskje provoserende, utspill for å få det hele i gang. Underveis må man se til at alle deltar, og at man holder seg til tema. Det kan være nødvendig å stoppe "lekkende kraner", folk som snakker og snakker slik at ingen andre kommer til, pass på å gjøre dette på en høflig måte. Man avslutter diskusjonen med en oppsummering. Har det kommet relevante svar på de spørsmålene som var da diskusjonen begynte?

Aktiv bruk av spørsmål

Mer direkte spørsmålsstilling kan brukes for å øke interessen og motivasjonen, for å finne ut om deltakerne er forberedt, for å sjekke om de har forstått formålet med undervisningen, for å avgjøre hvilket nivå de er på, for å oppsummere, for å få dem til å se en sak fra flere sider og for å stimulere dem til å bruke det de har lært.

Demonstrasjoner og øvelser

Ved demonstrasjoner bør man først beskrive fremgangsmåten nøye. Presenter verktøyet trinn for trinn på den måten de faktisk virker, ta med ulike varianter (f.eks. at man i Ovid kan kombinere sett

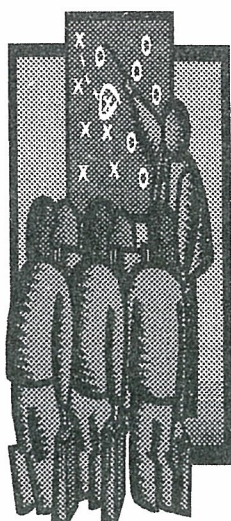
ved å merke dem og trykke på combine-knappen, eller man kan kombinere med logiske operatører direkte i subjectfeltet). Vær klar over de problemene som kan dukke opp. Sett av MYE tid til praktiske øvelser. Det kan være en fordel å bruke en prøvekanin til å gå igjennom opplegget før man presenterer det i kurs.

Audiovisuelle hjelpemidler

Gjør transparenter/slides så enkle som mulig og ikke putt inn noe du ikke har tenkt å snakke om. La hver transparent/slide ligge på minst ett minutt. Pass på at alle deltakerne kan se, lerretet må være stort nok, rommet mørkt nok. Ta tid til å kjøre igjennom opplegget på den pc'en du skal bruke til demonstrasjonen, ha gjerne et annet menneske i salen. Ved bruk av PowerPoint må man huske back-up av filene. Ved bruk av internett bør man sjekke sidene som skal brukes samme dag, de kan ha forandret seg. Vær forberedt på at teknikken kan svikte! Ha derfor med transparenter og papirkopier til deltakerne.

Organisering av tid og aktivitet

- Gi klare beskjeder
- Si i fra om hvor lang pausen skal være og når deltakerne skal komme tilbake
- Gi folk nok tid til å danne grupper, flytte på stoler etc.
- Del ut en manual som inneholder mest mulig av materialet slik at man ikke kaster bort tid på å dele ut ark underveis
- Sørg for at sidene i manualen er nummerert og gi beskjed underveis om hvilken side man er på, dette reduserer støy
- Skap tillit ved å la deltakerne vite hva som kommer
- Respekter deltakernes behov – kaffepauser, lufting etc.
- Gi rom for sosialisering mellom deltakerne
- Ha deler som kan kuttes ut om tiden blir knapp
- Ha ekstra materiale å snakke om dersom det blir mye tid til overs
- Start 5 minutter over tiden, slutt av

- presis eller litt før
- og nok en gang: vær forberedt på at teknikken kan svikte
- **Noen punkter for effektiv undervisning**
- Vær entusiastisk, vis personlig engasjement i det du underviser
- For å være effektiv må du ha tillit, vær real og opptatt av at deltakerne skal få noe igjen for kurset
- Vær tilgjengelig; kom tidlig, vær med i pausene og bli igjen en stund etterpå
- Vis åpenhet og imøtekommenhet
- Vis at du har humoristisk sans
- Lytt til deltakerne og kom med kommentarer som viser at du virkelig lytter
- Vær godt forberedt – dette viser at du respekterer deltakerne
- Øv på fremførelsen
- Bruk kroppsspråk for å holde interessen oppe, takle vanskelige deltakere og understreke poenger
- Gi positiv tilbakemelding
- Sørg for å avslutte hver sekvens og lag glidende overganger
- Vær sikker på at alle kan se og høre
- Ha øyekontakt med hver deltaker minst hvert femte minutt
- Ta kritikk
- Vit at deltakerne har kommet for å høre på deg, husk dette når du må takle vanskelige deltakere
- Observér andre kursledere/foredragsholdere og lær av dem. Merk deg elementer ved deres fremførelse som virker effektiv.
- Vær tålmodig. Deltakerne kan være frustrert til å begynne med (jfr. stadiene nevnt i begynnelsen)
- Tenk på ulike muligheter for oppfølging. Gi evt. deltakerne visittkortet ditt, e-mailadresse eller telefonnummer.

Evaluerings

Det finnes mange typer evaluering. Det kan for eksempel brukes både for å finne ut hvor mye deltakerne har fått ut av kurset og hvordan undervisningen

var. Jeg deltok også på et annet kurs i Philadelphia: Understanding and Using Medical Terminology. På det kurset fikk vi om morgenen en såkalt pre-test som gav oss et bilde av hvor mye (eller lite) vi kunne om emnet, og vi avsluttet med en post-test for å se hvor mye vi hadde lært i løpet av dagen. Det er også vanlig at kursdeltakerne fyller ut et evalueringsskjema ved kursslutt. Denslags evaluering kan være til meget god hjelp for kurslederen når han/hun skal revidere kursopplegget. Som tidligere nevnt, måtte alle deltakerne på brukeropplæringskurset holde en undervisningssekvens. Mens vi var i aksjon fylte alle de andre ut et evalueringsskjema. Punktene på dette skjemaet dreide seg om følgende:

- entusiasme
- evne til å holde interessen oppe
- som man syntes opptatt av at deltakerne forsto emnet
- kom med en organisert og logisk fremstilling
- definerte målene og oppsummerte innholdet
- responderte til gruppens og den enkeltes behov
- snakket klart og forståelig
- gjorde effektiv bruk av ikke-verbal kommunikasjon
- brukte gode eksempler
- var avslappet og fikk andre til å føle seg vel
- hadde kontroll over aktiviteten i rommet

Etter kurset kunne vi reise hjem med en video av vår egen presentasjon samt over tyve evalueringsskjema fra de andre deltakerne og ett fra læreren. På den måten kunne vi gå igjennom vår egen prestasjon og lære av det vi så og av hvordan de andre hadde oppfattet oss. Å se seg selv på video kan være smertefullt, men også meget nyttig. Man blir da klar over uvaner man ikke visste om, og har muligheten til å rette på det.

Det er vanskelig å gi formidle opplevelsen av et kurs. Jeg får vel bruke følgende klisjé: "You had to be there." Kurset var meget inspirerende og

givende, kurslederen var engasjert og flink til å få med hver enkelt deltaker. Diskusjonene underveis var til tider heftige, provoserende og morsomme. De åtte timene fløy av gårde og etterpå var vi helt utkjørt. Dette er et av MLAs faste Continuing Education Courses, og det blir sikkert gjentatt på senere MLA-konferanser. Så hvis noen skal til Chicago neste år, vil jeg anbefale dere å ta det. Ellers har jo SMH arrangert

kurs i brukeropplæring tidligere, og dette er nok et tema som kommer igjen flere ganger. Det finnes mange dyktige pedagoger her hjemme på berget også, man må selvfølgelig ikke reise til USA for å lære noe nytt.

PS. Noen som lurer på hva jeg underviste om? Jeg gav amerikanerne noen gode tips for søking i BIBSYS!

RBTs viderutdanningsprogram i voksenpedagogikk

Programmet er et 10-vekttalls semesteremne i samarbeid med Pedagogisk forskningsinstitutt ved Universitetet i Oslo.

Målgruppe: Ansatte i fag- og forskningsbibliotek

Opptakskrav: Er/blir immatrikulert ved norsk universitet eller høyskole og har allmenn studiekompetanse. Må være ansatt i fag- eller forskningsbibliotek med minst 2 års relevant praksis.

Varighet: Programmet starter i februar 1999, med avsluttende eksamen i desember 1999.

Det vil bli 2 samlinger på Sundvolden Hotell og 3 i Oslo, med gruppearbeid og selvstudium mellom samlingene.

Kursavgift: kr. 15.000.

SØKNADSRIST 15. NOVEMBER 1998

Kontakt: Kjellaug Scheie, RBT, Postboks 2439 Solli, 0201 Oslo. Tlf. 22 43 08 80, fax 22 56 09 81, mail: rbt@rbt.no for flere opplysninger eller søknadsskjema.

NORINA (A Norwegian Inventory of Alternatives)

Av Karina Smith, Forsøksdyravdelingen, Norges veterinærhøgskole

NORINA er en database over audio-visuelle og andre hjelpemidler som kan brukes som et alternativ eller et supplement til bruk av levende dyr i student-undervisningen. Basen er gratis og ligger på Internett.

Historikk

Moderne forsøksdyrlære bygger på de 3 R-ene som Russell and Burch lanserte på slutten av 50-tallet. De står for **Reduce** (reduksjon), **Replace** (erstatning av dyreforsøk med alternativer) and **Refine** (raffinere/forbedre den vitenskapelige kvalitet og redusere lidelsen hos dyret). I kjølvannet av disse er det blitt produsert en mengde audiovisuelle hjelpemidler og andre alternativer til bruk i undervisningen. På Forsøksdyravdelingen ved Norges veterinærhøgskole har det de 6-7 siste årene blitt arbeidet med å utforme og spre informasjon om databasen NORINA (A Norwegian Inventory of Alternatives). Basen er helt engelsk språklig.

Gjennom årenes løp er det blitt samlet inn informasjon om ca 3700 alternativer fra hele verden. Disse er blitt systematisert og lagt inn på data. De fleste alternativene kommer fra USA og England. For et par år siden ble hele databasen lagt ut på Internet slik at hvem som helst kan søke og tilegne seg informasjon om ønskede alternativer. Databasen er lagt ut på hjemmesiden ved Forsøksdyravdelingen. Hjemmesidens adresse er: <http://oslovet.veths.no>. Det er helt gratis å bruke basen.

Gruppering

Alternativene inndeles i ulike kategorier. Man kan søke innen anatomi, anestesi, farmakologi, fysiologi osv. De inndeles også etter hva slags alternativer de er, f.eks. data program, videofilmer, slides (dias bilder), 3-D modeller, videodisc (laser-plater) og CD-ROMer. Ellers får

brukeren opplyst tittel, forhandlers adresse, telefon- og fax nummer, email og Internet adresser hvor de er kjent. I tillegg blir det gitt en beskrivelse av hvert enkelt alternativ, hva det koster og hva slags programvare man trenger for å kjøre det enkelte alternativet, for eks. ved data program og CD-ROMer.

Hvem er brukergruppen?

Databasen tar ikke bare for seg veterinærmedisinske alternativer. Den inneholder også mye informasjon av relevans til humanmedisin. Derfor omfatter brukergruppen også studenter som skal utdanne seg til biologer, leger, tannleger, sykepleiere, farmakologer med flere. Spesielt i USA brukes det mange dyr til disseksjon i undervisningen. Studenter som av etiske grunner er motstandere av å bruke levende eller døde dyr i undervisningen, kan i stedet lære f.eks. anatomi og fysiologi ved å bruke alternativer. Brukerne er undervisere som planlegger bedre kurs fra grunnskolenivå til universitet- og høyskolenivå, studenter som søker alternativer, og dyrevernorganisasjoner.

Hvor lett er databasen å bruke?

Databasen er lett å bruke. Brukeren kan f.eks. søke etter alternativer i en bestemt kategori. Ønsker man å være mer spesifikk kan man i tillegg søke på hva slags alternativ man er interessert i, eller man kan søke i tittelen medstikkord. Brukeren kan i tillegg søke i en liste over alle titlene i databasen. De er sortert etter hva slags alternativ de er og hva slags kategori de tilhører.

Hvordan finner vi informasjonen?

Noe informasjon får vi tilsendt. Brukeren kan selv informere oss om nye produkter ved å fylle inn informasjon direkte på et skjema lagt ut på hjemmesiden. Vi får da en elektronisk melding om

at vi har fått tilsendt ny informasjon. Innholdet i informasjonen blir dernest vurdert. Dersom det passer for databasen legges det inn som egen post (record). Ellers henter vi informasjon fra kataloger, men også fra selve Internet. I tillegg har vi kontakt med ulike informasjonskilder som holder oss orientert om nyvinninger.

Hvordan holdes databasen oppdatert?

Det er viktig at den informasjonen vi supplerer er mest mulig korrekt. Derfor brukes en god del av tiden til å oppdatere de ulike alternativene. Versjonen som ligger ute på Internet, blir oppdatert ca. én gang pr. måned.

Mirror Site

På grunn av de ulike tidssonene rundt om i verden, har det blitt laget en Mirror Site (identisk kopi) av databasen på Internet i Sydney, Australia. I tillegg er det snakk om å lage en Mirror Site i Baltimore, USA. Databasen brukes også av flere informasjonssentre i Nederland, England, USA og Australia.

Hvor mange bruker databasen?

Det er vanskelig å stadfeste nøyaktig med tall, men vi vet at brukerne kommer fra mer enn 70 land og bare i Oslo registrerer vi i gjennomsnitt én bruker i timen døgnet rundt.

Er det andre tilsvarende databaser i verden?

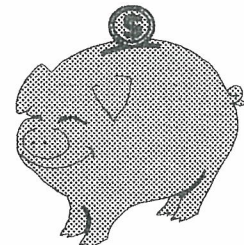
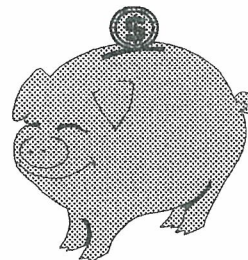
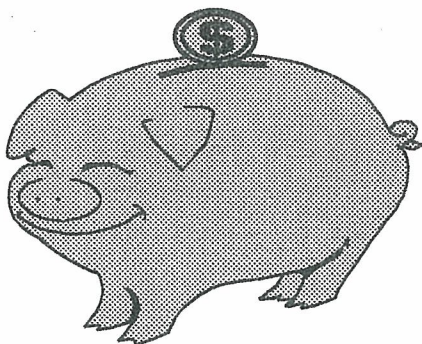
Vi kjenner bare til en annen tilsvarende database, fra USA. Fordelen ved NORINA er at den oppdateres daglig. Man kan også raskt gjøre et søk på Internet uten å laste ned hele databasen.

Finansiering

Det har vært vanskelig å få til en langsiktig økonomisk støtte til dette prosjektet. For tiden er databasen finansiert av eksterne sponsorer.

Hvem skal man kontakte for å få mer informasjon?

Dette er et samarbeidsprosjekt mellom professor Adrian Smith og hans kone, Karina Smith ved Forsøksdyravdelingen. Adrian Smith tar seg hovedsakelig av det data tekniske, mens Karina har ansvaret for innholdet og oppdateringen. Brukeren kan rette forespørsler om databasen til Karina Smith (karina.smith@veths.no), telefon: 22-964753; fax: 22-964535

Brev fra Baltikum

SMHs samarbeidspartner i Litauen, Meile Kretaviciene ved Kaunas Medical Academy Library, forteller om prosessen som har ført frem til opprettelsen av et elektronisk basert medisinsk informasjonssenter ved Universitetet i Kaunas.

Hun takker for den hjelpen hun og kolleger får fra SMH og norske kolleger, blant annet til å delta på internasjonale faglige konferanser, og understreker hvor viktig det er for utvikling av de medisinske informasjonstjenester i hennes hjemland å få anledning til å faglig oppdatering på denne måten.

SMH er glad for at vi i Norge har anledning til å være med på dette. Det er spennende og imponerende å følge utviklingen i Litauen og se hva oppdatering og utvikling av kompetanse kan føre til!

New Medical Information Center at the Kaunas Medical University Library

Last year the Open Lithuanian Fund (Soros Foundation) announced a competition among Lithuanian medical libraries and other health institutions to establish a medical information center under the frame of "Medical Internet Programme".

We decided to participate in the programme and prepared a project to establish "Medical Information Center" on the base of the existing Information Department at the library. The main goal and function of the medical information center is to provide medical professionals from all hospitals and other health institutions in Kaunas and its surroundings with medical information.

The situation in Lithuanian hospitals is difficult. They lack money for medical equipment and drugs, and have no

means to subscribe to medical databases, periodicals and other information sources. Physicians lack computers and internet connection at their workplaces.

Our project was recognized as the best. As winner of the competition we received financial support to establish the "Medical Information Center" at the Kaunas Medical University Library. We got additional space in order to arrange suitable premises for this purpose from our university.

Our center is equipped with new good servers, printers, and other hardware. We have 15 computerized workplaces for free access to medical databases and internet resources, and we are planning to increase the number of workplaces next year. According to the project, Soros Foundation provides financial support for the subscription to medical databases as well.

The Ovid Medline is running at the computer network and Ovid Full-text "Core biomedical collection" has been installed for a single user license. We subscribe to 2 series of "Current Contents": "Life science" and "Clinical Medicine". We would also like to subscribe to UMI Proquest Medical Library for 1999. Our library had a free trial for 3 months and our patron liked it very much, because it is very useful for searching, and one can receive full text information at once from the main 115 titles of medical journals.

These information resources are open to all medical professionals.

According to the project, educational courses for 400-500 physicians on "Medical Internet Resources" are planned this fall. It is very important for our doctors, because most of them have no experience in working with a

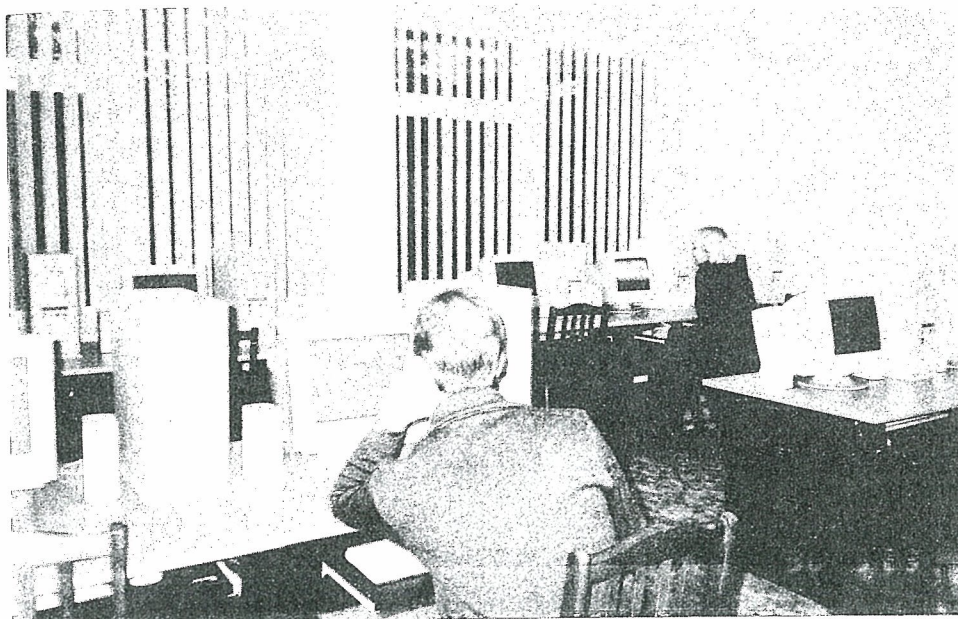
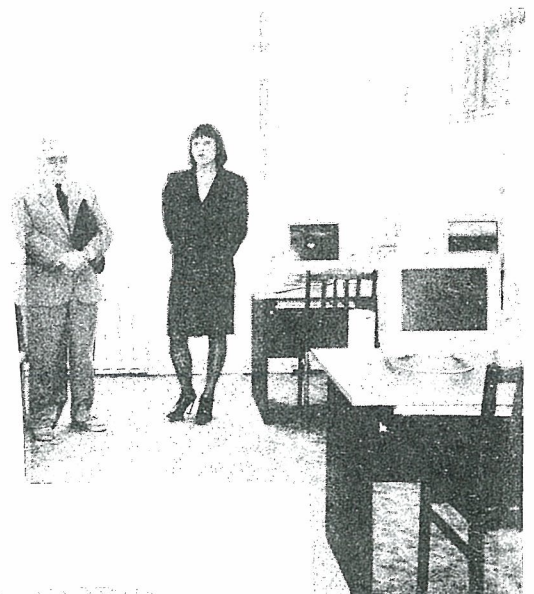
computer or using internet at all. The educational courses will be held by our library staff, and I think it will be a challenging task for our Librarians too, because we have no experience and have not got much information about it. We have got some information concerning such courses from our friends in SMH and from our colleagues in Sweden. We are very grateful to them. I take this opportunity to ask our colleagues in Norway for help in finding information on "Medical Internet Resources". Maybe some of you have experience and can give advice on how to hold such courses in the best way.

This year we are going to start another important work: to install a new integrated library information system, "Aleph", from the company "Exlibris" in Israel, for all

the university libraries in Lithuania. It will require a good deal of effort and energy to adapt the system, transfer our records to a new system and train library staff to work on UNIMARC format.

I'd like to thank all Norwegian medical librarians for every kind of help we receive. It would be very difficult for me to plan the future of our library if I had not got the possibility to take part in EAHIL conferences and get acquainted with new library technologies, and get valuable advice from our colleagues abroad.

Mette

Nekrolog over Lizzie Irene Knarberg Hansen

Lizzie Irene(Lise) Knarberg Hansen er død, 68 år gammel, etter flere måneders sykdom.

Lise kom fra Danmark som nyutdannet lege, og ble i 1969 ansatt på Universitetsbiblioteket i Oslo og da som leder ved Biomedisinsk bibliotek. Etter kummerlige vilkår og dårlige økonomiske rammer flyttet biblioteket endelig opp i nye lokaler på Gaustad i 1978.

Lises store interesse var medisinsk historie, og i 1986 tok hun doktorgraden på et arbeid om koleraepidemien i Christiania i 1853. (Formålet med arbeidet var å gi en framstilling av hvordan denne epidemien spredte seg, og hvilke betingelser det var for spredning, forebyggelse og behandling av en slik smittsom sykdom i 1850-årene.

I en prøveforelesning fikk hun i oppdrag å snakke om bekjempelsen av radesyken (syfilis) og sammenlikne med situasjonen med arbeidet mot AIDS. Hun hadde liten tro på tvangsmetoder i dagens bekjempelse av AIDS, hun trodde mer på opplysning og hygiene.

Selve disputasen var av kvinnehistorisk interesse da både komite og samtlige opponenter var kvinner, og det innen medisin som har vært så mannsdominert. Hennes interesse for medisinsk historie fortsatte og hun holdt flere foredrag om emnet, bl.a. ved EAHIL konferansene i Bologna i 1988 og i Montpellier i 1992.

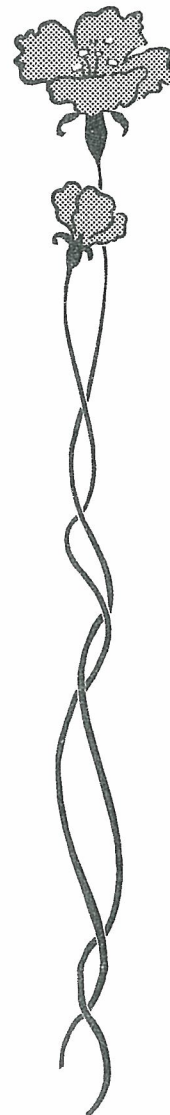
Med Lise har vi mistet en utrolig god kollega, en person som hadde respekt for andres synspunkter. Lise gikk åpent inn i diskusjoner og lot aldri egen prestisje bli utslagsgivende.

Lise hadde valgt å pensjonere seg sommeren 1998. Vi hadde unnet henne mange gode år, men sykdommen innhentet henne.

Våre tanker går til Lises familie, hennes mann, hennes barn og hennes 3 barnebarn som mistet henne så altfor tidlig.

På vegne av kollegaer ved UBO og Det medisinske fakultetsbibliotek

Annette Hannestad

UTRECHT'98

Uhøytidelig rapport fra EAHIL - konferansen i Utrecht Av Mimi Dammann, UMED

Hva sitter vi igjen med av inntrykk, impulser og lærdom etter denne kongressen? For de av oss som har vært på flere, merker vi jo at de er forskjellige, hver på sin måte. Kanskje ikke så mye faglig sett, men absolutt sosialt.

«Kongressen danser» er et begrep, og det ble faktisk danset denne gangen også; til og med i en kirke (hva man nå måtte føle i forbindelse med det..). Men: i en forsamling bestående av 90% kvinner, er det kanskje ikke helt den rette underholdningen? Ihvertfall ikke for de av oss som ikke er vokst opp med dette at kvinner danser alene eller med hverandre. Men dette har foregått på alle kongressene - så dette er ikke kritikk mot Utrecht spesielt. Men her var musikken så høy at det var helt umulig å snakke sammen, så det sosiale elementet ved festen ble litt ødelagt. Når dette er sagt, så svinget undertegnede seg med en mannlig bibliotekar som faktisk var kjekk - så hun skal ikke klage...

Av sosiale foreteelser var det ellers arrangert sykkelturn i forkant og båttur opp til Slot Zuylen i etterkant, begge deler meget hyggelige. Og man kunne velge mellom Ovid's og Ebsco's kveldsarrangementer som alle parter var fornøyde med. Førstnevnte var cocktailparty i Utrechts eldste kafe, og sistnevnte i en gammel gård visavis Ebsco's lokaler i Aalsmeer. Avslutningsfesten ble holdt i en gammel kirke fra 1100-tallet som var i bruk som selskapslokaler, Janskerk, - og det var her folk følte seg litt underlige til møte. Bortsett fra det ble det servert herlig mat og drikke; vi kunne velge mellom indonesisk eller hollands mat og det var kjempegodt, og stort dessertbord var det etterpå. I det hele tatt har de for mange gamle kirker i Holland, så noen brukes som gallerier, noen bygger de hus inni, og jeg har sovnet under glass-maleriene i en som fungerte

som vandrehjem!

Noe som også var litt til hinder for de store sosiale samvær var at vi alle bodde så spredt. Det var faktisk ganske dumt, for man orket ikke dra frem og tilbake til hotellet flere ganger på en dag, og det ble vanskeligere å avtale møter. Det ideelle ville nok være at alle bodde på samme hotell; men det er nok lettere sagt enn gjort, som det heter.

Fra et faglig synspunkt var det meget å hente - nesten for mye - for man led valget kval i valget mellom alle de parallelle sesjonene, og det var vanskelig å forfølge et emne fordi de ofte kolliderte med andre foredrag man simpelthen måtte høre på. De forskjellige emner vil bli referert i bladet, så dem går jeg ikke inn på her. Men de hadde mange gode foredragsholdere, og det er spennende å snakke med mange av dem. Man henter mye på den måten også, og det er spennende å høre om de forskjellige bibliotek med de muligheter og miljøer som finnes.

Skal jeg summere opp inntrykkene er det ihvertfall klart at våre roller endres, og at det gjelder å henge med! Muligens bør vi styrke våre pedagogiske evner; for brukerne vil med tiden kunne gjøre de fleste ting selv hvis vi bare har lært dem hva de skal gjøre. En ting som også har festet seg er at vi styres av penger; store firmaer kjøper opp de små, og dette kommer vel heller til å forsterkes med tiden enn forminskes.

Men summa summarum: det er viktig å være med, å følge med, å holde kontakter, å skape nye kontakter

UTRECHT'98

Kan vi stole på referansenes kvalitet?

Av Mimi Dammann, UMED

Ingegerd og Hampus Rabow, tilknyttet hhv universitetet i Gøteborg og universitetet i Lund hadde gjort en forskningsstudie på kvalitetskontroll mht refererte artikler og deres troverdighet.

De hadde basert sin forskning på artikler i tidsskriftet "CELL", et meget anerkjent tidsskrift som man umiddelbart vil tillegge kvalitet. Studien er viktig fordi mengden av siteringer er blitt et slags mål på den enkeltes vitenskapelige suksess.

Paret studerte artikler som var forhåndsannmeldt og senere publisert, men som viste seg å være basert på falske data eller metoder og som derfor ble trukket tilbake via en notis i tidsskriftet. Studien baserer seg på de artiklene som er merket "retracted" i Medline fra 1988-1997. De benyttet seg av ISI's SCI for å finne alle siteringene til disse artiklene

Det viste seg at tilbaketrekingen influerte lite på forfatteren; han fortsatte å publisere.

Og det påvirker heller ikke artikler som siterer tidligere tilbaketrukket materiale. På tross av at artikler er blitt trukket tilbake så blir de altså brukt som støtte for videre argumentasjon i vitenskapelig forskning. Vil det si at man stoler så meget på kvalitetskontrollen i viktige tidsskrifter at man tar alt for god fisk og skjønner ikke at det kan være noe feil, - eller velger man å se bort fra det fordi det passer inn i ens eget arbeid?

Det som karakteriserer de tilbaketrunkne artiklene er direkte falsier, spesielle misforståelser eller direkte feiltolkninger eller analyser. Og det er redaktørene eller instituttoverhodene som finner (for sent) ut av det som er galt, og trekker dem tilbake.

Konklusjonen blir da at selv om redaktørene er strenge på hva de tar inn, så er det ingen beskyttelse eller kvalitetskontroll. Referee-systemet er tøft, men tydeligvis ikke godt nok.

Seminar om Evidence Based Medicine og Evidence Based Health Care 4-5.mai 1999

Høgskolen i Oslo, avd JBI i samarbeid med SMH

Målgruppe: Seminaret er primært beregnet for bibliotekarer i medisinske og helsefaglige institusjoner, men temaet vil også være interessant for alle som er opptatt av kvalitetssikring av dokumenter.

Mål: Gi innsikt i begrepene Evidence Based Medicine og Evidence Based Health Care (forskningsbasert medisin og helsetjeneste).

Hvordan kan bibliotekaren bruke dette i gjenfinning og vurdering av medisinske og helsefaglige dokumenter?

Faglig innhold:

- Introduksjon til EBM og EBHC ved medisinsk og helsefaglig fagperson
- Innføring i forskningsmetoder og statistikk
- Søkestrategier og søkefiltre
- Anvendelse av forskningsmetoder og statistikk i kvalitetsvurderingen av dokumenter
- Systematiske oversikter
- Cochrane Library

Seminarledere: Lena V. Nordheim og Irene N. Wiik, forskningsbibliotekarer ved Statens Institutt for Folkehelse. I tillegg vil andre fagpersoner forelese.

UTRECHT'98

Evaluating information: Systematic approach

Systematic reviews depend on systematic literature searches, eller

Systematiske oversikter avhenger av systematiske litteratursøk

Av Louise Forsetlund, Folkehelsa

Innledning

Førstemann ut i bolken Evaluering av informasjon var Hugo Brazier fra Royal College of Surgeons in Ireland. Han presenterte en morsom studie til ettertanke, av kvaliteten av litteratursøk i systematiske oversikter. Cochrane-håndboken som er utarbeidet for de som lager systematiske oversikter presiserer at et omfattende og nøye dokumentert litteratursøk er en av de viktigste forskjellene på en systematisk oversikt og tradisjonelle oversikter (reviews). Hvis man i litteratursøket ikke lykkes med å fange opp alle relevante studier, kan det oppsummerende resultatet som presenteres i oversikten bli helt feil. Det er derfor viktig at det eksplisitt gjøres rede for søkestrategien, hvilke databaser det har vært søkt i, for hvilke år og om det har vært lagt inn språklige begrensninger. Hvordan står det så til med kvaliteten av litteratursøkene i systematiske oversikter i praksis og hvor klart framgår det i oversiktene hvilke metoder som har vært brukt?

Metode

For å finne svaret på dette hadde Brazier søkt ut alle artikler fra de syv største medisinske tidsskriftene fra 1985 til 1997 som hadde "systematic reviews or meta-analysis" i tittel. Han fant 154 totalt.

Resultater

Av 154 systematiske oversikter oppga nesten samtlige at det var søkt i MEDLINE, og 51% hadde faktisk bare søkt i denne basen. Litt mindre enn halvparten oppga altså andre bibliografiske databaser, men enda EMBASE må være den mest kjente basen etter MEDLINE, hadde bare 17% også søkt her, og 5% hadde også søkt CINAHL. Andre databaser som ble nevnt var ISI og Cur-

rent Content. 30% hadde bare søkt etter engelsk materiale. Det var ofte manglende opplysninger om hvilke år som hadde vært søkt og bare 8% oppga full søkestrategi i metodekapitlet. I diskusjonskapitlet mente han at det burde være på sin plass å diskutere det søket man hadde gjort, f.eks. om hvor sannsynlig det var at man hadde valgt de beste søketermene og hvilke andre som eventuelt kunne ha vært relevante, hvorfor disse allikevel ikke var blitt brukt og hva det kunne bety for søkeresultatet. Bare 14% av oversiktene førte slike diskusjoner.

Konklusjon

Braziers konklusjon var derfor at på tross av eksisterende gode retningslinjer, ser også systematiske oversikter ut til ofte å basere seg på dårlig utførte og utilstrekkelig dokumenterte litteratursøk. De av oss som på en eller annen måte deltar i eller har mulighet for å påvirke prosessen med å lage en systematisk oversikt må involvere seg og forsøke å bedre kvaliteten av denne biten.

Dessverre kunne ikke (eller ville ikke?) Brazier si noe om i hvilken grad disse resultatene også gjaldt systematiske oversikter fra Cochrane, som ihvertfall teoretisk gjennomgår en grundig kvalitetsskontroll før de inkluderes i databasen. Som utsendt medarbeider for SMH-nytt spurte jeg Carol Lefebvre fra Cochrane-sentret i Oxford, om hun trodde at disse resultatene også gjaldt for Cochrane-studier. Hvorpå hun kontant svarte: "Of course not!"

UTRECHT'98

Bibliotekaren som kunnskapsbringer til sykesenga Getting Evidence to the Bedside - the Role of the Clinical Librarian Av Liv Gaustad, Medisinsk bibliotek og informasjonssenter, RiT

Det siste var tittelen på ett av mange interessante foredrag på EAHIL-konferansen i Utrecht.

Foredragsholder var Anne Lusher, som arbeider på Cairns Library ved Oxford University i England. Cairns Library er aktivt involvert i *The Oxford Consortium for Getting Evidence to the Bedside*, en gruppe som undersøker strategier for å optimalisere tilgangen til kunnskapsbaserte ressurser der det er behov for dem, dvs. på (sykehus)avdelingen eller enheten.

Ett av prosjektene til denne gruppa involverte tilknytning av en medisinsk bibliotekar til et medisinsk team i to måneder. I teamet inngikk både leger og sisteårs medisinerstudenter. Bibliotekaren var Anne Lusher, og hun ga oss en god oversikt over dette prosjektet.

Prosjektet var av observerende art, og målet var å:

1) identifisere informasjonssøkningsatferd i et travelt miljø.

Hensikten var å finne den beste måten å hjelpe teamet på i deres arbeid med å behandle pasienter ved bruk av den beste forskningen/kunnskapen.

2) hjelpe det medisinske teamet å praktisere EBM ("evidence-based medicine").

EBM innebærer å gjøre bruk av både klinisk ekspertise og relevant forskning/kunnskap, og består av fem trinn:

- formulere kliniske spørsmål knyttet til pasientbehandling
- finne den beste forskningen/kunnskapen
- kritisk vurdere forskningen/kunnskapen
- handle i tråd med forskningen/kunnskapen
- evaluere resultatet

Anne Lusher ble med det medisinske teamet på tre typer runder: studentundervisningsrunder, avdelingsrunder og teamrunder. Det var tidkrevende å være med på alle runder, men Anne Lusher mente det var nødvendig i begynnelsen. Et medlem av teamet presenterte pasienten, teamet diskuterte pasienttilfellet, informasjonsbehov ble identifisert, og det ble umiddelbart søkt etter informasjon. På teamrunden ble behandling av pasienten vurdert, og det ble på nytt søkt etter informasjon/kunnskap. Litteraturen ble skaffet til veie samme dag eller dagen etter.

Det var følgende trekk ved den informasjonen det medisinske teamet hadde behov for:

- 1) umiddelbart/raskt tilgjengelig
- 2) lett å assimilere (krisesituasjoner)
- 3) spesifikk
- 4) evaluerende

Lusher sørget for å tilgjengeliggjøre informasjonskilder på en rekke datamaskiner som var plassert sentralt i det medisinske miljøet. På datamaskinene var det tilgang til ressurser som Internett, multimedia-lærebøker, og databasene Best Evidence og Cochrane. Dessuten opprettet hun en kunnskapsvogn som foruten å inneholde det samme som datamaskinene, bl.a. inneholdt sammendrag av kritiske vurderinger (såkalte CATs - "critically appraised topic") og Medline. Vogna ble seinere erstattet av bærbar datamaskiner.

Som medisinsk bibliotekar intervenerte hun ved å:

- 1) søke i primær- og sekundærkilder etter forskning/kunnskap på vegne av teamet. Primærkilder som ble brukt var bl.a. Medline og Embase, mens bl.a. databasene Best Evidence og Cochrane

ble brukt som sekundærkilder.

- 2) gi medlemmer av teamet råd om effektive søkestrategier for å finne spesi-
fikk, pasientrelatert forskning/kunnskap.
- 3) sørge for rask tilgang til artikler i
fulltekst og annet materiale.

Anne Lusher syntes arbeidet var utfordrende, og hun opplevde at EBM-teamet var godt motivert. Det kunne virke som det var upraktisk å søke etter primærlitteratur, siden det var tidkrevende for teamet å vurdere artiklene som ble funnet. Det ideelle var informasjon som var relevant, valid og som kunne vurderes på et minimum av tid. Det var positivt med kritiske vurderte kilder, og rekkefølgen ved søk var kritiske vurderte kilder først, og deretter Medline, Embase og andre databaser. Noen kliniske spørsmål forble ubesvart fordi informasjon ikke ble funnet, dels pga. mangel på tid.

Det var viktig å forsøke å forstå legenes kultur og språk. Den proaktive medisinske bibliotekar må dessuten:

- 1) skaffe og opprettholde en medisinsk

kunnskapsbase.

- 2) raskt kunne sette opp effektive søkestrategier for ulike kilder.
- 3) vurdere artikler som er funnet (tidspress).
- 4) presentere forskning/kunnskap overfor teamet på en lett tilgjengelig form.
- 5) assistere det medisinske teamet med å forbedre deres søkeferdigheter når det gjelder å finne forskning/kunnskap på en effektiv måte.
- 6) få tak i artikler raskt.
- 7) sørge for at ressursene er tilgjengelige der det er behov for dem, dvs. om mulig på avdelingen.

Anne Lusher avsluttet med å si at hun ønsker å utvikle prosjektet videre til et fullt forskningsprosjekt. Målet er å evaluere betydningen av den medisinske bibliotekarens virksomhet på den kliniske effektiviteten.

En web-adresse fikk vi også: *Centre for Evidence-Based Medicine*

<http://cebm.jr2.ox.ac.uk>

Medisinske bibliotekarer - ikke ved sykesenga, men på dansegulvet i Janskerk!

UTRECHT'98**Empowering the end user eller
Brukerutdanning****Av Louise Forsetlund, Folkehelse**

Ett av temaene på EAHIL-konferansen var brukerutdanning (empowering the end user), der foredragene var inndelt etter brukere: Sykepleiere, leger og studenter. Det er iverksatt flere prosjekter der formålet er å finne effekten av brukerutdanning, noe som ikke minst Cochrane-bevegelsen har bidratt til å gjøre stadig mer aktuelt. I denne serien presenterte Catherine Massiter, University of Wales, foredraget *Utvikling av informasjonstjenester og brukerutdannings-støtte for leger som er under utdanning i almenpraksis i lokalsamfunnet*.

Formål

Prosjektet, Getting Information to Vocational Trainees (GIVTS), er en to-årig studie, og har som formål å måle om skreddersydde informasjonstjenester til almenpraktikere under utdanning (trainees) forbedrer klinisk kunnskap, evnen til kritisk vurdering og fører til økt bruk av andre informasjonstjenester. Prosjektet ser ut til å bygge videre på et annet prosjekt: VALUE-prosjektet.

Design - metoder - intervensjon

Det er plukket ut 12 steder (sites) i England og Wales. Det framkommer ikke om dette er et tilfeldig utvalg eller om de er plukket ut etter spesielle kriterier. Disse inndeles igjen i en eksperimentgruppe og en kontrollgruppe, som hver består av 6 slike sites. Det framkommer heller ikke om dette er en tilfeldig fordeling, eller om den er etter spesielle kriterier. Det er foretatt en pretest for fastsetting av status før inndeling i to grupper, med hensyn på hvilke informasjonstjenester de mottar før intervensjonen og i hvilken grad de benytter informasjonstjenester på eget initiativ. Metodene studien benytter er intervjuer for fastsetting av status, og spørreskjema og audit for evaluering, altså måling av effekt.

Intervensjonen består av

- undervisning i kritisk vurdering av forskningslitteraturen
- undervisning i informasjonssøking
 - formidling av resultatet fra et litteratursøk i Medline og evidens-baserte informasjonsskilder med utgangspunkt i deltagerens selvvalgte emne
- treningsseminar i bruk av Internet
- fortløpende støtte

Det er uklart hvordan de har tenkt å måle effekten av intervensjonen for kunnskap, evnen til kritisk vurdering og bruk av andre informasjonstjenester, bortsett fra et par ord om metodene de skal bruke. Jeg antar at det skyldes delvis at tida er begrenset og delvis at detaljer spares til en senere artikkel.

Jeg synes ellers helt generelt om de presentasjonene jeg overvar at det gjerne kunne uttrykkes mer eksplisitt hvilket design studien har og hvordan eventuell effekt skal måles. Dette er jo to viktige forutsetninger for hvilke konklusjoner som kan trekkes. Kanskje kunne det hjelpe forfatterne med å gi foredraget (paperet) en bedre form om EAHIL forlangte strukturerte abstracts?

UTRECHT'98

Utdanning for helsebibliotekarer i USA: før – nå – og i fremtiden! Av Mimi Dammann, UMED

Etterutdanning som fjernundervisning

Frem til nå har utdannelsen av bibliotekarer for helsevesenet i USA blitt gitt av bibliotekskoler, MLA (Medical Library Association) og NLM (National Library of Medicine)

Nye tider og nye roller krever nye måter å tenke på. Linda Smith fra universitetet i Illinois, startet allerede i 1939 med sitt første kurs i medisinsk bibliotekvirksomhet. Siden den gang har yrket forandret seg flere ganger, men ikke så meget som de siste 5-10 årene. Etter- og videreutdanning er derfor blitt ennå mer påkrevet og viktig. Som hos oss arbeider mange i enmannsbibliotek og føler et sterkt behov for å lære mer og å oppdatere den lærdommen de allerede sitter inne med. For dem ville det by på store vanskeligheter å dra til et universitet for å studere videre. Med nye datateknologi kommer fjernundervisningen inn for fullt. Her betyr avstand og statsgrenser ikke så meget.

Linda Smith har videreutviklet sin undervisning i tråd med den nye utvælingen, og har fått støtte fra NLM til dette. Hun har nå holdt sitt første grunnleggende kurs på denne måten, og fortalte oss om hvordan hun hadde lagt opp undervisningen. Rollen som bibliotekar har skiftet; vi blir etter hvert eksperter på innhold og bruk av relevante databaser; vi skal formidler våre kunnskaper videre – altså blir vi pedagoger.

Kurset var lagt opp som et fjernundervisningskurs med noen workshops i løpet av tiden. Det var ca. 15 deltakere, og det var viktig at disse ble kjent. Ved hjelp av internett og telekommunikasjon kunne studentene ha kontakt både med lærere og hverandre. Undervisningen var lagt opp

slik at studentene ble aktivisert både gjennom individuelle oppgaver og gruppeoppgaver.

I USA hvor de opererer med forskjellige tidssoner, er denne formen for undervisning ideell. Elevene kan arbeide når de vil, og kan hele tiden kontakte læreren uavhengig av tiden.

De har likevel funnet frem til en viss synkron kommunikasjon; tider hvor alle elevene er tilgjengelige, slik at de kan "prate" med hverandre på nettet.

Kvaliteten på kurset er sikret gjennom MLA's "platform for change". Kurset har vekt på, slik at man kan bygge videre til en grad gjennom det. Ikke bare bibliotekarer søkte seg på dette, men også folk med andre yrker som mente at dette var noe de ville kunne ha bruk for – som for eksempel journalister og bokanmeldere av faglitteratur.

Ved evaluering ble kurset positivt vurdert, men med noe konstruktiv kritikk som vil bli tatt hensyn til ved neste kurs. Det diskuteres allerede om dette ikke kunne tilbys internasjonalt; men det er selvsagt også et økonomisk spørsmål.

Etterutdanning - Evidence Based Medicine

Det er ikke bare amerikanske bibliotekarer som føler at de trenger mer kunnskap og opplæring i alt det nye som skjer. Alison Hicks fra universitetet i Sheffield, UK fortalte om opplæring i Evidence Based Medicine ved School of Health and Related Research hvor de har et fortløpende utdanningsprogram for medisinske bibliotekarer. Her også veksler undervisningsfiler til denne siden, kommentere det andre

har gjort, eller be de andre om å gjøre en-
gen mellom workshops og fjernundervis-
ning.

De lærer å bruke metodefilter metodisk,
dvs. de tar for seg terapi- og diagnoses-
tudier som første modul i form av work-
shop, så tar de systematisk oversiktsartik-
ler, prognose- og etiologistudier som fjer-
nundervisning, for tilsutt å ta prak-
sisøvelser som workshop siste modul.

Og hvorfor benytter de seg av fjernun-
dervisning? Jo, fordi:

- De når mange flere på den måten
- Elevene får samtidig trening i å kommunisere elektronisk
- De kan bedre få individuell støtte
- Elevene behøver ikke være så mye borte fra biblioteket

- Elevene kan utnytte den tillærte kunnskapen praktisk

Kurset gikk over 1 måned (men burde vart lenger). Elevene evaluerte kurset som noe de hadde stor nytte av. De utviklet bedre søkestrategier, fikk trening i dette og ønsket seg videregående kurs når de hadde brukt sine kunnskaper fra dette en stund. Vekslingen mellom workshops med praktisk arbeid og fjernundervisning utviklet deres evner til å tenke strategisk.

Det stilles store krav til medisinske bibliotekarer, og de fleste av oss føler behov for oppdatering. Begrepet "livslang læring" gjelder i høyeste grad for vår yrkesgruppe.

EAHIL har fått ny adresse:

EAHIL Secretariat, c/o ICP-NTI, P.O.Box 23213, NL-1100 DS Amsterdam,
The Netherlands
Tel.: 31 20 566 2095, Fax: 31 20 696 3228.
e-mail: eahilamc@uva.nl

<http://www.eahil.org/>

Det vil bli lagt en lenke fra gammel til ny URL.

Kontaktpersoner: Karen Beijer, sekretær på ICP/NTI eller Suzanne

UTRECHT'98

Kvalitetsledelse i bibliotek

Continuing education course: Quality management and performance measurement: theory and practice.

Av Patricia Flor, Høgskolen i Telemark

Kvalitet

Hva er kvalitet og hvordan kan man måle den? Kursleder prof. Carl Gustav Johannsen innledet kurset med å legge frem en mengde definisjoner av kvalitet. Felles for alle definisjonene er at kvalitet kjennetegnes ved at produktet eller tjenesten *oppfyller forventningene* til kunden eller brukeren. Kvalitet kan deles inn i grunnleggende kvalitet, forventet kvalitet, begeistrende kvalitet og overkvalitet. En må være oppmerksom på at en tjeneste som begeistrer i dag kan være standardvare i morgen. Overkvalitet bør en være varsom med.

Kvalitetsledelse

Kvalitet er et spørsmål om ledelse. Ca 80 % av kvalitetsproblemene henger sammen med ledelsens avgjørelser. Det finnes forskjellige nivåer i kvalitetsledelse: kvalitetskontroll, kvalitetssikring og total kvalitetsledelse (TQM). Kontroll er en lite effektiv metode for å øke kvalitet. Kvalitetsledelse bør fokusere på *forebygging av feil og avvik*. Faren er at det fører til at en gjør ting riktig men ikke nødvendigvis at en gjør de riktige tingene. I total kvalitetsledelse (TQM) settes brukeren i fokus. Her gjøres de riktige tingene riktig.

Sertifisering

Det finnes to måter for bibliotek å sertifisere kvalitetsarbeidet. Den ene er ISO 9000 og den andre er European Quality Award (EQA). ISO 9000 er en standard for kvalitetsledelse som garanterer jevn kvalitet i tjenesten. Ifølge Johannsen vil de fleste bibliotek kunne tilfredstille kravene i standarden. EQA tildeler poeng i forhold til standarden på tjenester og på resultater. En kan lese mer om EQA på <http://www.efqm.org>.

Kvalitetsmåling

I kvalitetsarbeid er det viktig å fokusere på brukeren. Problemet er å vite hva hans behov virkelig er og om han har grunn til å være fornøyd med en tjeneste. En undersøkelse har vist at bibliotekarer kun kjenner til 50 % av sine brukernes behov.

En måte å måle kvalitet på er 1) å identifisere brukernes egne kvalitetsparametre, og 2) å identifisere brukernes tilfredshet. Det første kan gjøres ved å intervju et tilfeldig utvalg av brukerne innenfor de forskjellige brukergruppene en har, f.eks. leger og sykepleiere. De innsamlede dataene kan brukes til å lage brukerundersøkelser. En lignende teknikk som passer for små bibliotek er "nominal group technique". En gruppe på ca 10 brukere samles til et møte hvor de blir bedt om å diskutere en problemstilling. Forslag til løsning diskuteres i gruppen og de settes opp i prioritert rekkefølge. Spørreskjemaer, intervjuer og observasjon kan brukes for å identifisere brukernes tilfredshet.

Dennings PDCA-syklus (Plan - Do - Check - Act) er en metode for kontinuerlig forbedring av kvalitet. Den kan brukes på forskjellige nivåer, f.eks. for å forbedre en prosedyre eller hele tjenesten. Plan: standarden for kvalitet defineres; Do: de ansatte lærer opp i kvalitetsarbeid og en kvalitetshandbok for prosedyrer utarbeides; Check: brukerundersøkelser gjennomføres, og tilfredshet til personalet måles; Act: et system for forslag til bedring etableres, kvalitetsarbeid tas opp regelmessig på personalmøter.

Kvalitetsplanlegging

Til slutt gjennomgikk Johannsen en "veiviser" for kvalitetsplanlegging: 1. Finn

ut hvem brukerne er. 2. Undersøk deres behov. 3. Oversett brukernes behov til vårt fagspråk. 4. Innfør et målesystem. 5. Utvikle tjenester som tilfredsstill brukernes behov. 6. Utvikle prosesser for å kunne iverksette disse tjenester. 7. Sett i gang tjenestene.

Kvalitetsledelse er et omfattende tema og kurset var ment som en introduksjon. Det

ga en god oversikt over retninger innenfor kvalitetsledelse og over noen av hjelpemidlene. Vi fikk utdelt en omfattende litteraturliste hvor følgende bok ble sterkt anbefalt:

Brophy, Peter and Coulling, Kate. Quality management for information and library managers. London : Aslib, 1996. - 196 s.

KONFERANSER OG MØTER I 1999:

ISLAND -99?

Reisetips for Islandsfarere: se etter pakketilbud som inkluderer både reise og hotell. Dette vil sannsynligvis være billigere enn rabattbillett på fly + separat hotellbestilling, selv om man bestiller gjennom konferansebyrået.

Hver og en må ordne sin reise selv, det blir ikke arrangert gruppereise for SMH-medlemmer.

Konferansen holdes i Reykjavik 1. - 4. juni 1998.

Adresse til konferansestedet er: Vidskiptahaskolinn, Reykjavik School of Business, Ofanleiti 2, 103 Reykjavik.

EAHIL inviterer til

Workshop i Tartu, Estland 30.juni - 2.juli 1999

"Towards quality in medical information services - virtue of the virtual environment"
<http://www.cut.ee/infokeskus/eahil.htm>

Kontaktperson:

Keiu Saarniit, Puusepa Street 8, EE2400 Tartu, Estland

Høsten 1999 møtes vi i Bergen

Bergensavdelingen av SMH inviterer til fagtreff i byen mellom de syv fjell høsten 99, antagelig i september.

Nærmere opplysninger kommer, men kryss av i almanakken allerede

UTRECHT'98

«Veterinærer» i Utrecht

Av Anne Cathrine Munthe, Norges veterinærhøgskoles bibliotek

Special Interest Group 9, Veterinary libraries startet sine møter onsdag 24. juni med årsmøtet i EVLG (European Veterinary Library Group). Den avtroppende leder Paul van Olm ønsket de knapt 20 fremmøtte velkommen. Som vanlig var de nordiske landene svært godt representert med hele 9 deltagere. De øvrige kom fra Tyskland, England, Frankrike, Italia, Nederland og Østerrike samt to ikke-medlemmer fra U.S.A. og Mosambik. Saker fra fjorårets møte under 2nd International Conference of Animal Informations Specialists i København ble fulgt opp. En viktig oppgave er å få flere land med i gruppen. Beklageligvis er det liten eller ingen interesse å spore i Spania, Portugal, Belgia, de tidligere øst-europeiske land og flere av de engelske, skotske, tyske og franske veterinære høgskoler og fakultet. Det planlegges å holde en egen sesjon på EAHIL møtet i London, og opplegg for dette ble såvidt diskutert. Møtet ble avsluttet med valg på nytt styre. Det består nå av Gerdien de Jonge, Utrecht (leder), Anna Gjerluf Eslau, København (sekretær), Friedhelm Rump, Hannover (kasserer) og Tom Roper, London.

Fredag 26. juni var det tid for den faglige delen. Til denne sesjonen var det satt opp fire foredrag hvorav vertslandet stod for tre. Gerdien de Jonge og Theo Elsinghorst presenterte European Veterinary Dissertation Project. Dette prosjektet ble startet i 1992 på initiativ fra veterinærfakultet i Utrecht og Euroscience og i regi av European Association of Establishments for Veterinary Education. Siktet målet er å spre informasjon om europeiske veterinærmedisinske doktorgrader og sikre den bibliografiske kontrollen. Det skjer ved at de deltagende høgskoler og fakultet sender et eksemplar av sine avhandlinger til Euroscience hvor

de blir registrert og så videresendt for oppbevaring i veterinærfakultetets bibliotek i Utrecht. Alle nivåer avhandlinger blir tatt med. For vårt vedkommende dreier det seg om Dr.scient.- og Dr.med.vet.avhandlinger utgått fra NVH. Prosjektet startet med 14 deltagende institusjoner, men antallet er nå øket til 33. På grunnlag av de innkomne avhandlingene utarbeides bibliografien Current Bibliography of European Veterinary Dissertations. Denne utgis med 6 nr pr år, foreløpig bare som hard copy, men en kumulert diskett-utgave er under utarbeidelse, og det er også håp om å få den lagt ut på nettet fra 1999. Hittil er mer enn 7000 avhandlinger registrert. I tillegg til å kunne søke på forfatter og emneord er det utarbeidet et klassifikasjonssystem for å beskrive dyrearter, organer og sykdommer.

Doris Reinitzer fra Wien hadde innlegget Solving the Information Demands of Veterinarians in Austria. Biblioteket som flyttet inn i nye lokaler for tre år siden, har satset mye på å informere praktiserende veterinærer om de tjenester biblioteket kan tilby dem. Hun fortalte om bibliotekets kurstilbud som foruten fakultetets 2 500 studenter omfatter alle landets veterinærer. Mye av kursingen dreier seg om søking i databaser som er tilgjengelige på universitetets nettverk, som f eks Current Contents, Medline, Celex og de veterinærmedisinske VETCD og BEASTCD. Dette har ført til at brukerne utfører de fleste litteratursøk selv, og at bibliotekarenes rolle som instruktør og veileder er blitt viktigere.

Hans Kuiper fra Utrecht hadde innlegget Veterinary Practitioners Access to and Use of Modern Information. En

undersøkelse viste at bare et fåtall av landets mer enn 2500 veterinærer regelmessig deltok i noen organisert form for videreutdanning og faglig oppdatering. På grunn av geografiske avstander er det ikke alle som selv kan benytte seg av bibliotekets voksende tilbud av litteratursøking i ulike databaser. I 1990 ble organisasjonen PREX etablert i tilknytning til det veterinærmedisinske fakultet i Utrecht. Mot en årlig avgift gir PREX veterinærer og andre som arbeider innen veterinærmedisin, biologi og husdyrhold adgang til relevante databaser som CAB abstracts, Medline og Agricola. Via Internet eller modem kan de enkelte abonnenter selv søke i basene og laste ned referanser til egne systemer som Reference Manager, ProCite eller EndNote. Det anbefales alle å følge et kurs i søketeknikk. De arrangeres av biblioteket og er av 12-timers varighet fordelt på to dager og med to uker mellom første og annen kursdag. Det er i dag flere hundrede som er med på ordningen og som søker regelmessig.

Dagens siste foredrag ble holdt av tidligere bibliotekar ved veterinærfakultetets bibliotek i Utrecht August Mathijssen og hadde tittelen The Veterinary Librarian as Keeper of the Veterinary Documentary Heritage. De aller fleste veterinære fagbibliotek har en større eller mindre samling eldre litteratur. De eldste bøkene kan være helt fra 1600-tallet. I motsetning til tidligere tider da bibliotekarene som regel hadde større historiske interesser og kunnskaper (og sikkert også adskillig bedre tid!), får disse samlingene nå mange steder en stemoderlig behandling. Ofte er de fysisk adskilt fra biblioteket og dårlig katalogisert, om de er det i det hele tatt. Bibliotekets personale har ingen kunnskap om dem og kan derfor yte liten eller ingen hjelp når det er spørsmål om fagområdet historie. Foredragsholderen ønsker derfor at det blir tatt et felles initiativ for å gjøre disse samlingene synlige og lettere tilgjengelige i form av en europeisk samkatalog.

Det var avsatt tid til et besøk på veterinærfakultets bibliotek og en av klinikkene. Til tross for at vi alle arbeider i tilsvarende omgivelser, er det sjelden at det blir anledning til å se noe av det hjemme. Vår veterinære veiviser hadde derfor en svært lydhør og vitebegjærlig tilhørerskare som sprenget alle tidsrammer ganske ettertrykkelig. For en som kommer fra en høyskole med nedslitte og trange klinikker fra 1920-årene, var det imponerende å se så lyse og moderne lokaler med god plass til både folk og fe.

Av andre foredrag som var av spesiell interesse for veterinærmedisinske bibliotekarer var Teodora Oker-Bloms om NOVAGate og Tom Ropers om siteringsanalyser i veterinærmedisinsk litteratur.

Teodora Oker-Bloms foredrag hadde tittelen A Model for International Cooperation in the Creation of Structured Access to Quality Information in Veterinary Medicine, Agricultural Sciences and Forestry. I 1996 tok Lantbruksbiblioteket ved Helsingfors Universitet initiativ til en felles nordisk database for dokumenter, tjenester og databaser på Internett innen NOVA-universitetenes fagområder (landbruk, skogbruk, veterinærmedisin). Det er bare nordiske ressurser av høy kvalitet som skal inkluderes i basen. Deltagere i prosjektet er bibliotekene ved de nordiske landbruks- og veterinærhøgskoler. Arbeidet er fordelt mellom dem, og det blir støttet med midler fra Nordisk ministerråd. ROADS er valgt som software og IFAFA templates for katalogiseringen. I katalogiseringen inngår en beskrivelse av ressursen på engelsk og et nordisk språk, AGROVOC emneord og AGRIS klassifisering. Foreløpig har det vært lite oppmerksomhet rundt basen, men den er nå lansert ved de enkelte institusjoner, og i løpet av høsten skal Norge stå for en evaluering av den. Basen finnes på adressen <http://yggdrasil.bibul.slu.se/ROADS/> (Det vises forøvrig til Lisbeth Eriksens

artikkel i Synopsis 1998; 29: 37-8).

Tom Ropers foredrag Citation Analysis of the Veterinary Literature. A Tool to Understanding Changing Scientific Communication tok for seg en siteringsundersøkelse utført ved biblioteket til Royal College of Veterinary Surgeons (som ikke må forveksles med veterinærhøgskolen Royal Veterinary College i London). Som nytilsatt bibliotekar ved R.C.V.S. og uten tidligere erfaring fra veterinærmedisin, ønsket Roper å undersøke veterinærers bruk av litteratur med hensyn til type, språk og i hvilken grad human medisinsk og biologisk litteratur blir benyttet. Ialt 38 artikler fra tidsskriftene Veterinary Record og Journal of the American Veterinary Medical

Association for en måned i 1995 og en i 1998 med i alt 776 referanser ble brukt som grunnlag. Det viste seg at 80% av referansene viste til tidsskriftartikler og kun én enkelt til en kilde på Internet. Dette forbauset ham da han hadde inntrykk av at Internet ble mer benyttet. En årsak kunne ifølge Roper være at forfatterne ikke visste hvorledes referansene skulle settes opp og derfor unngikk å bruke dem. Naturlig nok viste de aller fleste referansene til engelskspråklig litteratur, fulgt av tysk og fransk. Et stort antall biomedisinske tidsskrifter var med blant de siterte titlene, noe som bør gjenspeiles i de enkelte veterinærbiblioteks samlinger. Det viser at det er en stor grad av «cross-over» mellom de to fagområdene.

“Veterinærene” har vi dessverre ingen bilder av denne gang - men maten derimot...

UTRECHT'98**EAHIL : Continuing Education Courses: Library visit to
Tilburg University****Av Mimi Dammann, UMED**

Tilburg universitet er et av Hollands 13 universiteter og lå i fare for å bli nedlagt; 10 var nok, mente man! Da forente mange krefter seg for å kjempe mot felles fare. Noen hadde store visjoner, andre var villige til å sponse, og slik steg Tilburg universitetsbibliotek opp som en Fugl Fønix av asken. I 1995 var det det mest moderne universitetsbibliotek i Europa og bedre enn Oxford og Cambridge til og med! De er nr. 1 på juss og forskning, har en meget god infrastruktur og er det er satset enormt på å være det mest moderne biblioteket. Alle instituttbibliotek, 6 i alt, ble forenet i dette ene, store.

Visjon og handlingsplan var å skape et high-tech dokumentasjons- og kommunikasjons-senter.

Alle bibliotekstjenester ble vurdert, gjennomtenkt og forandret. Informasjon og kommunikasjon skulle ligge på desk-toppen, alt som vedrørte universitetet skulle ligge klart på hver enkelt PC. Et tett samarbeid mellom bibliotek og komputer-senter ble innledet.

Selvsagt har dette kostet! Her gjaldt: «vil du være med, så heng på», og noen klarte ikke det, og sluttet, men det var faktisk bare 6. Bibliotekets personale er det viktigste, og de ble stimulert til etterutdannelse i form av kurs og seminarer. Hvis dette er den karrieren man vil satse på, så sats!!

Universitetet har 9.000 studenter og 1.500 ansatte. Fagområdene er jus, økonomi, språk og litteratur, filosofi og historie.

Samlinger

Biblioteket har omtrent 400.000 bøker

og abonnerer på mer enn 2.000 tidsskrifter. Dette er relatert til de fagområder det undervises i her. I tillegg har de mange internasjonale studier og er depobibliotek for EU og FN. Det er også lokalbibliotek for Brabant; fylket som Tilburg ligger i. Biblioteket har 900 studieplasser. Disse plassene har arbeidspulter med klosser i forskjellige farger slik at alle kan finne plasser med passende arbeidshøyde.

Arkitekten hadde dessuten innredet rommene slik at alt vedrørende utlån/innlån og skranke lå i midten, innenfor neste sirkel var bøker og tidsskrifter, så kom studieplassene; da var de skjermet for den verste støyen - og ytterst var kontorene. Alle ansatte har egen PC.

Informasjons-søk

Studentene disponerer 450 PC'er. Disse har tilgang til universitetsnettet; de har e-mail og passord. PC'en kan ikke brukes som leketøy, men ellers kan de nå ut i verden. Alle er knyttet til samme nettverk, hvor bl.a også telefonkatalogen ligger med alle gater og veier i hele Holland, og med rutebok for alle tog- og busstider. Fra hjemmesiden er alt det de måtte kunne tenkes å ha bruk for klikkbart, og alt har samme søkespråk - ikke minst! Studentenes studiekort fungerer også som betalingsentral, og blir belastet for kopier og utskrifter.

Fordi det ikke er nok PC'er til alle, kan de også via skjermen reservere PC-plass. De kan til og med velge ut hvor de vil sitte å arbeide. Men presis må man være, etter 10 minutter er plassreservasjonen borte. Poenget er ellers at «where and when and who

and why» mht forskjellige studier: alt ligger der! Også hjemmefra har studentene tilgang til dette nettet.

Fra nettet kan studentene bestille fjernlån; dette blir belastet deres budsjett via studiekortet. Lån fra egne samlinger foretas gjennom en «Lendomat», og tilbakelevering foregår også elektronisk.

Undersøkelser i Holland har vist at Tilburg er det universitetet som verdsetter biblioteket mest. Og studentene bruker det mer og mer, og tar det etterhvert som en selvfølge: KLART DET!

Men selvfølgelig er ikke alt like rosenrødt, de har også noe

Problemer

1. Det er forskjellige og sviktende mønster i bibliotekbruken for professorer, forskere og studenter.
2. Det er for mye bråk i biblioteket (på tross av alle forholdsregler)
3. Nytenkning tar tid
4. Elektronisk informasjon er ikke gjenstand for god nok kritikk
5. Studentene er flinke til å benytte seg av tjenestene mens de ansatte ikke er flinke nok.
Dette kommer nok av at det er en kulturell forskjell her.

Videre planer

Selv om biblioteket er det mest moderne i Europa, kan de ikke hvile på sine laurbær og de har derfor planer om

- et nytt prosjekt med Elsevier Science
- et betal «per view» eksperiment
- en undersøkelse om bruken av trykte kontra elektroniske tidsskrifter i de forskjellige fakulteter og brukergrupper, og kostnadsforskjellene med dette.

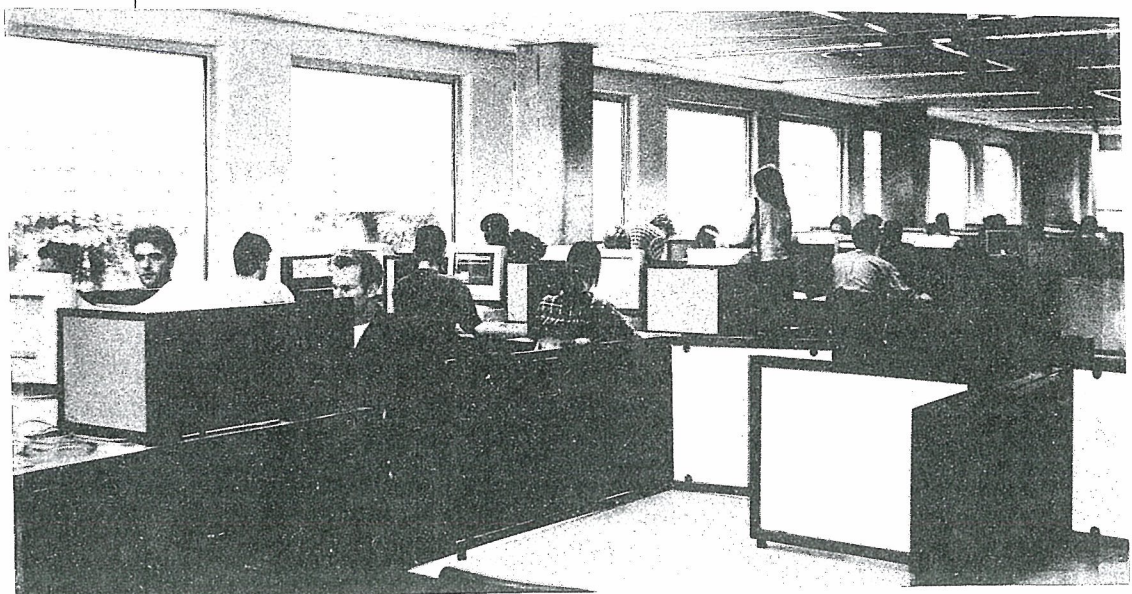
Samarbeidsprosjekter fakultetene imellom

Kurs-informasjon og opplæring på web

Trening av personalet

Samordning av tidsskriftene mellom universitetene

I tillegg til å være et universitetsbibliotek, driver de også et slags kommersielt firma TICER som gir kurs, holder internasjonale sommerskoler, gir råd og seminarer og er et slags konsulentfirma. Slik får de muligheter for noe inntjening - for det er klart at det å holde seg up-to-date på dette området koster penger.

UTRECHT'98

EAHIL : Continuing Education Courses : Visit to Maastricht University

Av Wenche Sæterdal, UOD

Blant kurstilbudene i forkant av EAHIL-konferansen i Utrecht var en studietur til Maastricht Medical Library and Study Landscape for PBL. Siden Det odontologiske fakultetsbiblioteket i høst vil motta de første "trenede" PBL-studenter til den kliniske delen av tannlegestudiet, valgte jeg å delta på denne turen. Sammen med 24 andre forventningsfulle deltagere, myndig ledet av Fons van den Eeckhout fra Maastricht UB, toget vi (bokstavelig talt) av sted, ivrige etter å få oppleve hvordan man driver undervisning og bibliotekservice ved et lærested som helt fra begynnelsen av har valgt problembasert læring som undervisningsmetode. Maastricht er en vakker, gammel by ved elva Meuse, helt syd i Nederland, ca. 2 timers togreise fra Utrecht. Byen har vel 3.6 millioner innbyggere og er det administrative sentret i provinsen Limburg. I løpet av de siste 25 år har byen også blitt et viktig utdanningsentrum i Europa med over 10000 studenter bare ved universitetet. Universitetet, som er Nederlands nyeste, ble opprettet i 1976, og de 7 fakultetene er fordelt over 2 campus: en campus for økonomi, jus, kunst og kultur, og en for diverse helsefag. Fakultetene som dekker helsefag, medisin og psykologi har vel 3000 studenter, hvorav 1200 studenter medisin. Den akademiske og administrative stab forøvrig utgjør ca. 1000 personer. Alle fakultet har implementert deler av PBL i undervisningen, men metoden er mest rendyrka innenfor helsefagene.

Universitetssykehuset ble åpnet i 1991, og i 1992 flyttet medisin- og helsefagstudentene inn i en ny, imponerende bygning av glass, stål og be-

tong, med kantine og bibliotek sentralt plassert i midten, omgitt av forskningsavdelinger og sykehus: et gunstig utgangspunkt for PBL dette, med studenter, forskere og pasienter så og si under samme glasstak! En felles administrativ stab på 16 personer legger årsplaner, skaffer penger til driften (bl.a. fund-raising og lobbyering), og driver utstrakt PR-virksomhet. Biblioteket er delt i 3 større avdelinger: en for generell informasjon m/utlån og studieplasser, en tilvekst- og katalogdeling og en spesiell studieavdeling. Bibliotekets stab har akademisk utdanning fordi det ansees som viktig "å snakke samme språk" som universitetsledelsen. Biblioteket fyller 3 hele etasjer, med glassvegger ut mot et felles atrium, arkitektonisk feiende flott å se på, men med en romløsning som også utsatte både bibliotekarere og brukere for så mye forstyrrende støy at man nå var i ferd med å foreta store om- og innbygginger av hele bibliotekarealet! Biblioteket i 1. etasje er åpent for alle: ansatte, studenter, pasienter, besøkende og her foregår det mer tradisjonelle bibliotekararbeidet med informasjon og bokutlån, her finnes også tidsskrift- og avissamling og enkelte studieplasser – men ingen steder å henge ytterklær og sette fra seg ryggsekker og vesker på en ryddig måte – sekkene lå som "snublesteiner" i hovedtrappa!

"The Learning Resources Centre", eller "The study landscape for PBL", holder til i egne lokaler (over 1200 kvm) i 2. og 3. etasje og er forbeholdt studenter. Sentret er åpent fra kl 9 til 22 og er basert på selvbetjening, med et bibliotekpersonale hvis oppgave ikke er å gi informasjon, men å vise hvor-

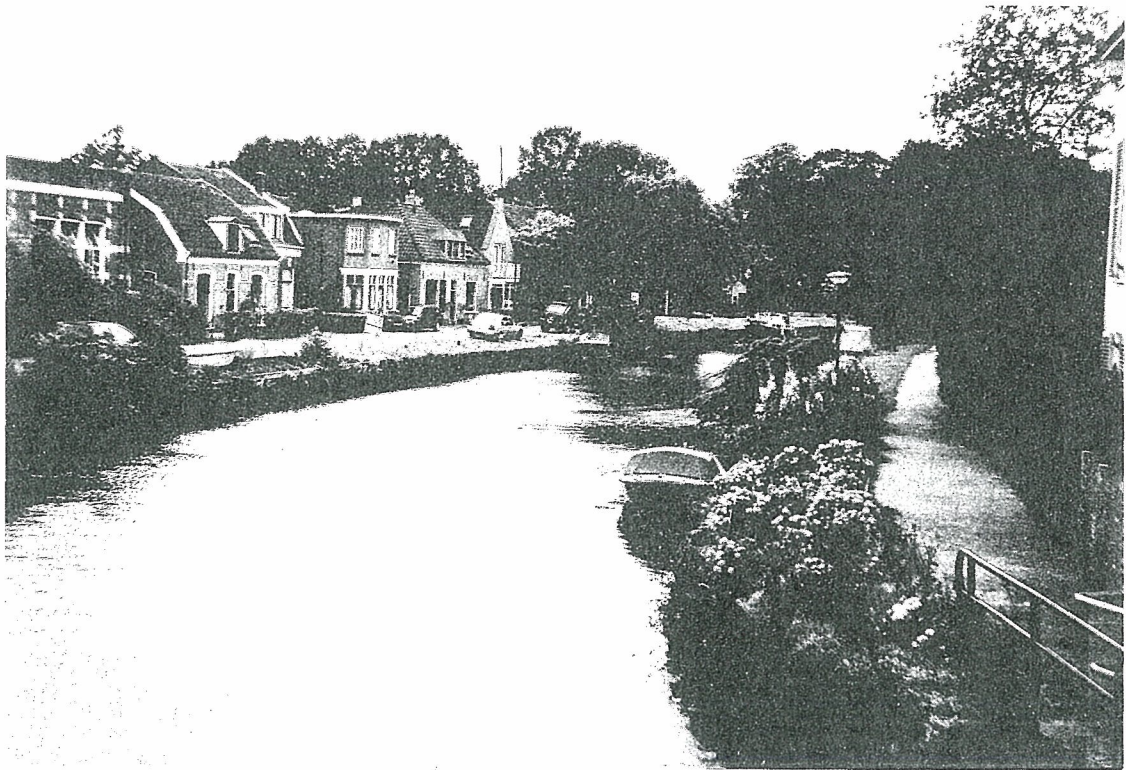

dan og hvor informasjonen kan finnes! 200 pc'er står til studentenes rådighet for søking i databaser on-line eller på CD-ROM, eller til skrive- og regneoppgaver. 3.etasje inneholder leseplasser og studieceller og en stor samling videoer, dias og opptak av radio- og tvprogram innen medisin og helserelaterte fag. Bøkene som tilhører Learning Resources Centre finnes i mange (10-12) eksemplar, men de lånes ikke ut. Fordi studentene har så kort tid mellom hver oppgave som skal løses, må de alltid ha tilgang til et bredt og variert utvalg av litteratur. Tidsskriftene finnes kun i ett eksemplar, men siden alle tidsskrifter blir bundet inn straks et volum er komplett, unngås stort sett tap av hefter - dessuten har den stadig økende tilgangen til elektroniske tidsskrift i fulltekst forandret innkjøpet av tidsskriftabonnement. Lærerne er ansvarlig for valg av all litteratur og alle typer medier som skal brukes i PBL-undervisningen og kjøpes inn til biblioteket. Studentene må kjøpe alle vanlige lærebøker selv, biblioteket kjøper kun inn tillegglitteratur, men da i mange

eksemplarer og i et meget bredt spekter av emner, slik at studentene også får øvelse i å vurdere ulik informasjon og velge ut riktig og nødvendig litteratur. Medisinerstudiet tar 6 år, hvorav de 4 første år er viet preklinisk undervisning, lagt opp i 7 "temablokker" av 4-6 ukers varighet. Alle nye studenter starter første blokk med 2 timer omvisning i biblioteket med generell informasjon om regler, kataloger, bokoppstilling etc. I løpet av 1. studieår følger så 2 nye timer hvor de lærer databasesøking (90% bruker MEDLINE), litteraturutvelgning og vurdering (critical reading), samt hvordan de skal ta vare på den informasjonen de finner (lage personlige referansedatabaser f.eks. m/ EndNote). Opplæring i bibliotekbruk og informasjonssøking er tatt inn i timeplanen, og opplegget gjentas flere ganger i løpet av de 4 første studieårene.

Innlegget er noe forkortet – interesserte kan lese mer om Maastricht her:

<http://www.unimaas.nl>

UTRECHT'98**Nordic Association for Medical and Health Information
Referat fra bestyrelsesmøde i Utrecht 23.06.1998**

Deltagere:

Island: Solveig Thorsteinsdottir og Stefania Juliusdottir

Finland: Liisa Salmi og Pirjo Rajakiili

Norge: Elisabeth Akre og Elisabeth Husem

Sverige: Eva Alopæus

Danmark: Conni Skrubbeltrang, Anne-Marie Klint Jørgensen og Hanne Christensen

1. Valg af ordstyrer og referenter:

Liisa Salmi blev valgt til ordstyrer, Anne-Marie Klint Jørgensen og Hanne Christensen til referente

2. Godkendelse af referat:

Danmark har en rettelse til punkt 4, afsnit 2 (Baltikumsamarbejdet). Der planlægges ikke nogen workshop. Island har en rettelse til punkt 2 (Ændringer i bestyrelsen). Der er intet uklart vedrørende Islands repræsentation. Stefania Juliusdottir er repræsentanten i den nordiske forening.

3. Samarbejdet med de baltiske lande:

Norge: Norge har fortsat god kontakt med de baltiske lande - specielt biblioteket i Kaunas. MeileKretaviciene fra Litauen er kandidat til EAHIL BOARD. Hun vil varetage interesser både for Baltikum og de øvrige østeuropæiske lande. Norge finder det vigtigt, at der også er bestyrelsesmedlemmer fra Østeuropa, og opfordrer til at man stemmer på Meile. Også SMH støtter hendes kandidatur, og vil give økonomisk støtte til hendes deltagelse i bestyrelsesmøder i EAHIL.

Universitetsbibliotekerne i Norge, planlægger at lave kurser for universitetsbibliotekarer fra Baltikum, og i den forbindelse vil man fra SMH's side gå ind og arrangere kurser for medicinske bibliotekarer fra Baltikum.

Bibliotekerne leverer fortsat gratis kopier til Litauen. Arbejdet evalueres hvert år. Der er givet tilsagn fra alle de involverede biblioteker om fortsat gratis levering

Sverige: Situationen er status quo. Eva får stadig ikke nogen respons fra Letland. Universitetsbibliotekerne vil stoppe for generel kopiering til Baltikum. Kopiering skal fremover være i forbindelse med formelt samarbejde med Sverige. Der er p.t. ikke nogen formel ordning i Sverige, men alle svarer positivt på at indgå i et mere struktureret samarbejde. Eva vil prøve at sammensætte en lille gruppe af medicinske bibliotekarer og efterfølgende kontakte Letland for at skabe et mere struktureret samarbejde mellem enkelte biblioteker.

Island: Island har ikke nogen formel samarbejdspartner, får nogle kopiønsker fra Letland men ikke mange. Ikke noget nyt i samarbejdet mellem Island og Sverige vedr. Letland. Vil gerne udvikle samarbejdet, men svært at kommunikere med Letland.

Finland: Man har god og uformel kontakt med Estland. Estland har god intern organisation. Finland har foreslået dannelse af en forening for medicinske bibliotekarer derovre.

Danmark: Der er ikke sket noget på området. Danmark tager kontakt med EA efter mødet for at drøfte, hvordan vi kommer videre.

4. Den nordiske konference på Island:

SJ og ST uddelte mapper med turistbrochurer. Der er lavet kort og plakater med konference- tidspunkt og emne: *The Year 2000: Medical and Health Libraries in the New Millenium. Konferencen afholdes i Reykjavik fra 1.-4. juni, 1999.* Preliminary Program udsendes efteråret 1998.

Hvert land skal holde et indlæg om *state of the art of health and medical information in the Nordic Countries*. Navn på person og overskrift på de individuelle indlæg skal sendes til SJ senest 28.08.1998. Abstract skal sendes senest 27.11.1998.

Fredag 4. juni er planlagt som workshop med bl.a. gruppediskussioner om nordisk samarbejde. Island havde lavet udkast til nogle emner, som blev fordelt mellem landene:

Finland: Interlibrary loan. Fee or free?

Danmark: Electronic information.

Norge: Educating the health professionals.

Sverige: Patient education, information for the public.

Island: Laws and regulations.

EH fremsatte forslag om endnu et emne: Samarbejde mellem Norden og de baltiske lande. Hun kontakter balterne for at høre, om de er interesserede i at deltage i en sådan diskussion. Hvert land skal finde en person, der skal give et oplæg på 20 min., og derefter være ordstyrer i den efterfølgende diskussion. Ligeledes skal hvert land finde en sekretær, som nedskriver gruppens konklusioner. Navne på de 2 personer skal sendes til SJ senest 28.08.1998.

Prisen for deltagelse i konferencen bliver ca. 300 \$, og man håber på 150 deltagere. Man annoncerer også konferencen uden for Norden. Island opfordrer de nordiske bestyrelser til at sikre ca. 30 deltagere fra hvert land. Dette anser ingen af landene som sandsynligt.

EA påtager sig at undersøge mulighederne for billige flybilletter. Hun melder tilbage til de nordiske foreninger i slutningen af august.

Der skal bruges adresselabels til udsendelse af det preliminaire program til de nordiske faggrup- pemedlemmer. Hvert land sender 2 gange labels til ST. Deadline 28.08.1998.

Kurser: Der vil maximum blive arrangeret 2 kurser. Der blev diskuteret forskellige emner: CS og AMKJ har deltaget i fjernundervisningskursus afholdt af Nordisk Net Center (NNC) med titlen: From internetsurfer to Webmaster. Kurset handlede om indhold, opbygning og strukturering af websider. I dette forår hed kurset: Building and Maintaining Web Services. CS sender adresserne på underviserne til ST.

EA deltog i kurset: Workshop for editors i forbindelse med Utrecht konferencen. Hun foreslog at det evt. kunne udvides til at være mere webbaseret. Hun sender navne og adresser på underviserne til ST.

Andre emner: OCLC; Metadata: regler for katalogisering af publikationer på nettet. F.eks. ud fra the Dublin Core.

5. Nordiske konferencer i fremtiden:

I 2003 er det Norges tur igen. Nordmændene overvejer en workshop sammen med EAHIL og med balterne som aktive deltagere. Dette kræver vedtægtsændring. Sverige er så det næste land, men spørgsmålet om fremtiden efter 2003 er åbent!

6. Arbejder den nordiske bestyrelse efter vedtægterne?

Det blev besluttet, at bestyrelserne i hvert land reviderer vedtægterne, og melder forslag til ændringer tilbage til SJ senest 31.12.1998. Næste bestyrelsesmøde i den nordiske forening afholdes 02.06.1999. Generalforsamling afholdes 02.06.1999.

7. SESAM:

Island har haft store problemer med finansieringen af SESAM, der skulle være kommet i starten af 1998. Island har fået tilsagn om 2 annoncer fra Sverige. Der har været problemer med kommunikationen til Danmark og Norge, hvor man faktisk har givet tilsagn om annonce/økonomisk støtte. EA og CS lover at medvirke til at løse problemerne, så SESAM kan udsendes.

Næste SESAM: det er Finlands tur. Emne: Electronic Information. Med hovedvægt på forskellige former for Metadata. Hvad vi bør vide. (Metaanalyser, søgeværktøjer, the Dublin Core m.m.). Finland skriver oversigtsartikel om emnet. Norge om Metaanalyser. Danmark, Island og Sverige vælger selv.

Hvert land skal sende 2 artikler (max 4 sider; tegnstørrelse 11; mellemrum 1,5). Deadline 01.12.1998. Inden 01.10.1998 sendes besked til LS om artiklernes indhold, for dermed at sikre, at emnet bliver så bredt belyst som muligt.

Det undersøges om bladet kan udgives elektronisk. De, der ikke har Internetadgang, vil så få et print. EH undersøger startåret for SESAM og sender oplysningerne til Finland.

8. Eventuelt:

Skal den nordiske forening have en hjemmeside?

Forslag til indhold:

- Hvem er vi.
- Tidsskriftet.
- Mødetidspunkter.
- Links til bestyrelsesmedlemmer.
- Links til Island konferencen.
- Links til EAHIL og SPRI.

Eva tager kontakt til Arne Jacobsen vedr. det tekniske. EA er villig til at hjælpe med design.

SMHs diskussionsgruppe på Internett er nå blitt nordisk:

Slik blir du medlem:

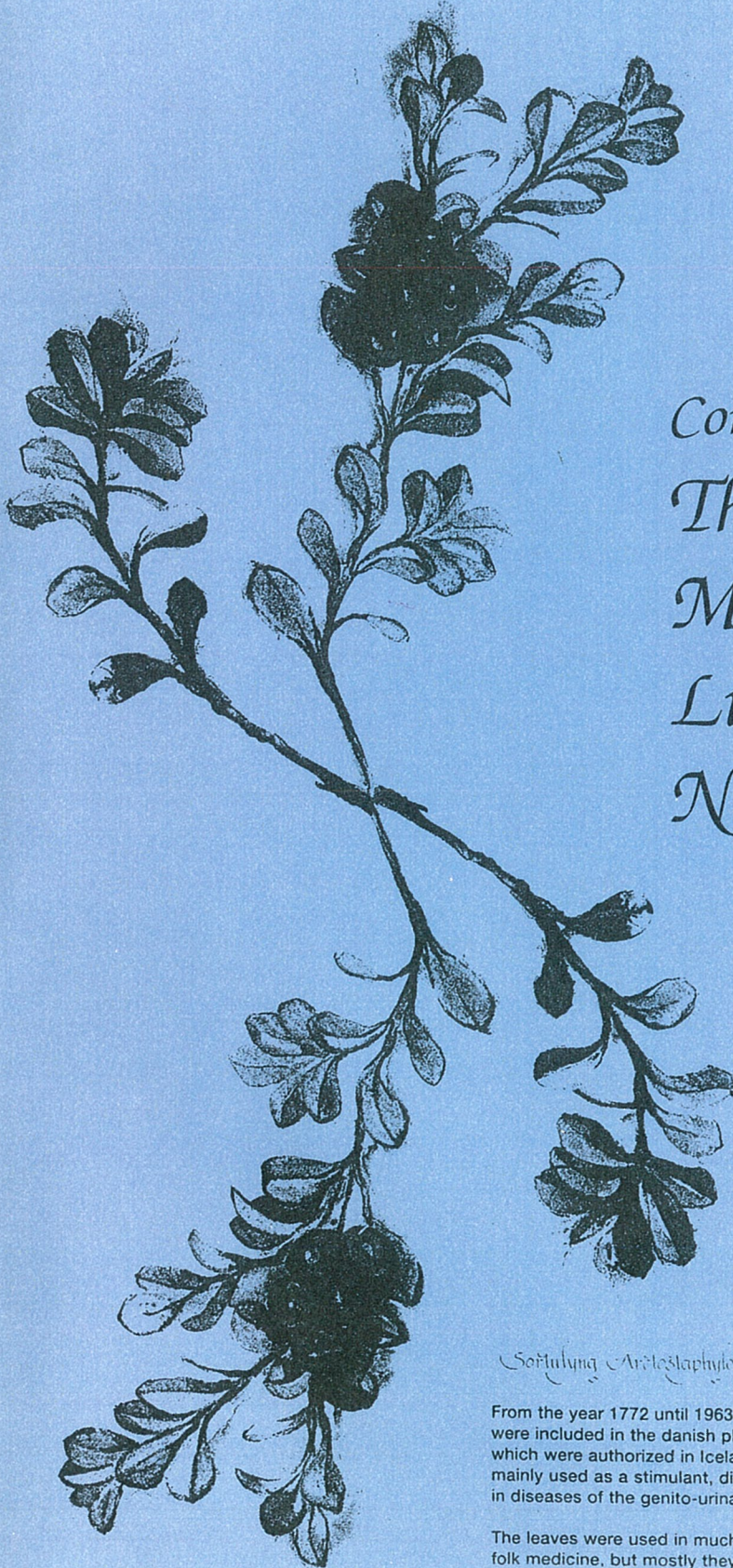
Send e-mail til: listserv@spriwww.spri.se

Subject: Ikke skriv noe her

Første linje: Subscribe MEDBIBL Fornavn Etternavn

Medlemmer av den tidligere SMH-listen er automatisk medlemmer av MEDBIBL

Medical and Health Libraries 5th Nordic Conference

*Conference Theme:
The Year 2000:
Medical and Health
Libraries in the
New Millennium*

**Held in Reykjavík
Iceland
June 1-4, 1999**

Sorbilung Arctostaphylos uva-ursi

From the year 1772 until 1963 bearberry leaves were included in the danish pharmacopoeias, which were authorized in Iceland. The leaves were mainly used as a stimulant, diuretic and antiseptic in diseases of the genito-urinary tract.

The leaves were used in much the same way in folk medicine, but mostly they were used to make ink and a black dye for woolen goods and leather.

Returadresse:	Innhold:	Side
Elisabeth Husem Psykiatrisk Institutt Biblioteket Postboks 85 Vinderen 0319 Oslo	Nytt fra styret	1
	Høst-møte i SMH	2
	Medline-søk med PubMed	3
	Studiebesøk til Washington	6
	Sykehusene og internett	8
	Internett-tips	10
	Kurs i brukeropplæring	11
	NORINA	16
	Brev fra Baltikum	18
	Nekrolog over Lizzie Irene Knarberg Hansen	20
	Fra EAHIL-konferansen i Utrecht	21

SMH-Nytt 3/1998

Oppsett av manuskripter til SMH-Nytt:

Bruk Times new roman pkt.11, helst Word 6.0 eller høyere (for pc, ikke mac).
Skriv vanlig enkel tekst, **uten** tabulator, innrykk, punktmerking etc. Avsnitt og
uthevinger kan brukes.

Manus sendes redaksjonen på virussjekkert diskett eller som attached document.

Send **alltid** med en papirversjon av manuskriptet.

Foto (helst sort/hvitt) eller andre illustrasjoner sendes sammen med papirversjonen eller
inkludert som elektronisk bilde i GIF, WMF, JPG-format eller som clip-art.

Alle oppgitte Web-adresser må være sjekket - slik at de kan brukes direkte i nettutgaven
av bladet.

Redaktørene forbeholder seg en viss rett til å forkorte/forandre/klippe i tekst eller bilder.

*Deadline for
neste
nummer:
20. februar
1999*

